



Funded by
the European Union

Sistematska diskriminacija sa stanovišta prostora i zapošljavanja



Democracy for Development
Demokraci për zhvillim
Demokratija za razvoj



INTERNEWS KOSOVA

ODRICANJE ODGOVORNOSTI:

Ovaj izveštaj je izrađen uz finansijsku podršku Evropske Unije, u okviru projekta „Borba protiv diskriminacije, govora mržnje i rodno zasnovanog nasilja“ – koji realizuju ATRC, Internews Kosova i D4D. Njegov sadržaj je isključivo odgovornost Internews Kosova i ne odražava nužno stavove Evropske Unije.

Autori:
Flaka Fazlija
Valon Fana

Metodologija
Kreshnik Gashi

Urednici:
Kreshnik Gashi
Naim Krasniqi

Lektura:
Përparim Isufi

Dizajn:
Granit Mavriqi
Diar Vuçetaj

Sadržaj

Pregled izveštaja	5
Metodologija	7
Izazovi Univerziteta u Prištini	8
Ograničeni kapaciteti Pravnog fakulteta	10
Ograničeni kapaciteti Pedagoškog fakulteta	12
Ograničeni kapaciteti Filološkog fakulteta	14
Izazovi prestonice	15
Kapaciteti u Glavnom centru za porodičnu medicinu - Priština	17
Kapaciteti Centra za porodičnu medicinu - Sunčani breg	18
Ograničeni kapaciteti u srednjoj školi „Sami Frashëri“ - Priština	19
Ograničeni kapaciteti u srednjoj školi „Xhevdet Doda“ - Priština	20
Ograničeni kapaciteti Centra za socijalni rad – Priština	21
Ograničeni kapaciteti Palate omladine u Prištini	22
Izazovi u Opštini Lipljan	23
Family Medicine Center - Lipjan	24
Centar za porodičnu medicinu - Lipljan	25
Ograničeni kapaciteti Centra za socijalni rad – Lipljan	26
Ograničeni kapaciteti Osnovne škole „Ismajl Luma“ – Lipljan	27
Izazovi Opštine Gračanica	28
Kapaciteti Glavnog centra za porodičnu medicinu - Gračanica	30
Kapaciteti škole „Ditët e Minatorit“ – Kišnica	31
Izazovi Opštine Gnjilane	32
Kapaciteti Direkcije administracije – Opština Gnjilane	33
Kapaciteti Centra za porodičnu medicinu - Gnjilane	34
Limited Capacities of Center for Social Work - Gjilan	35
Ograničeni kapaciteti Centra za socijalni rad – Gnjilane	36
Izazovi Opštine Vitina	37
Kapaciteti Glavnog centra za porodičnu medicinu - Vitina	39
Ograničeni kapaciteti Srednje škole Gimnazija „Kuvendi i Lezhës“ – Vitina	40
Preporuke	41
Vodič za objašnjenje pravnih pravila	42



Pregled izveštaja

Kosovo je usvojilo niz zakona koji imaju za cilj da garantuju jednakost i nediskriminaciju za marginalizovane grupe i osobe sa invaliditetom.

Svojim ustavnim i zakonskim principima, zemlja garantuje da ove kategorije mogu normalno i bez diskriminacije da vode svoj život. Međutim, podaci svedoče da se zakonske obaveze ne poštuju, kada je reč o mnogim reperima te se posledično, marginalizovane grupe i dalje susreću sa ozbiljnim problemima, kada je reč o diskriminaciji. Zabrana diskriminacije, zapošljavanje, mogućnost stručnog napredovanja, nesmetan pristup prostorima za zdravstvenu zaštitu i socijalnu pomoć, neke su od osnovnih obaveza koje je država preuzela na sebe u vezi sa marginalizovanim kategorijama.

Međutim, podaci pokazuju da se zakonske obaveze u velikoj meri ne sprovode na terenu.

Podaci koje je prikupio I/KS pokazuju da institucije na lokalnom nivou nisu informisane o zakonskim obavezama, te posledično njihov pristup i infrastruktura ozbiljno diskriminišu marginalizovane kategorije.

Procena koja je obavljena za 2020. godinu pokazala je da je na nivou zemlje samo 6,77% infrastrukturnih obaveza ispunjeno u ovom segmentu. ¹

Iako su mnogi javni objekti izgrađeni nakon rata ili renovirani, oni prolaze tehnički prijem a da ne ispunjavaju sve zakonske uslove za stvaranje ravnopravnog pristupa osobama sa invaliditetom. Ni najviša zakonodavna institucija u zemlji, Skupština Kosova, ne ispunjava standarde za slobodan pristup osoba sa invaliditetom. ²

Istraživanje I/KS konstatovalo je ozbiljne probleme u pristupu osoba sa invaliditetom institucijama koje pružaju usluge, kao što su centri za socijalni rad i javne škole u zemlji. U zdravstvenim ustanovama je primećen napredak u pogledu pristupa. Većina ustanova koje su posećene za potrebe istraživanja nemaju prostore u svojoj okolini prilagođene za pristup osoba sa invaliditetom. U ovom delu se može primetiti ozbiljan nedostatak rezervisanih parking mesta za osobe sa invaliditetom.

Javne institucije nemaju dovoljno znanja o obavezama koje proizilaze iz Zakona o zaštiti od diskriminacije i generalno o diskriminaciji, a istovremeno nije bilo moguće razviti istinsku sudsku praksu s tim u vezi. ³

Istraživanje I/KS otkrilo je ozbiljne probleme u sprovođenju naprednog pravnog okvira za manjinske zajednice, u institucijama u kojima nema kvote za zapošljavanje pripadnika zajednice, nema ni zaposlenih iz njihovog reda.

Zajednice Roma, Aškalijski i Egipćana i dalje su stigmatizovane, dok deca iz ovih zajednica napuštaju školu. ⁴Zabrinjava i mali broj nastavnika iz ovih zajednica i njihovo neuključivanje u upravljačke strukture u prosveti.

U školama u kojima ove zajednice pohađaju nastavu, opštine nisu angažovale nastavnike ili vaspitače iz reda ovih zajednica.

Zapošljavanje osoba sa invaliditetom i dalje predstavlja izazov kao i nedostatak adekvatne infrastrukture koja im omogućava pristup radnim mestima.

¹ Izveštaj o istraživanju „Međunarodni standardi o pitanjima invalidnosti, gde je Kosovo?“, str. 23. mart 2020, Priština

² Elektronska prepiska Kallxo.com sa HANDIKOS-om, 30. oktobar 2023.

³ Materijal preuzet iz zapisnika sa okruglog stola „Izazovi sudskog sistema u sprovođenju Zakona o zaštiti od diskriminacije“, u organizaciji IO, 15. septembar 2021.

⁴ Obrazovanje zajednica Roma, Aškalijski i Egipćana na Kosovu, Kosovski centar za obrazovanje, novembar 2021, Priština

Važne institucije u zemlji, poput Univerziteta u Prištini, ne zapošljavaju nijednu osobu sa invaliditetom, iako zapošljavaju na stotine redovnih radnika. Podaci pokazuju da je čak i u ustanovama u kojima su zaposlene osobe sa invaliditetom njihov broj veoma mali. Istraživanjem I/KS-a analizirano je 26 institucionalnih jedinica koje zapošljavaju više od 3 hiljade radnika, ali podaci pokazuju da je zaposleno manje od 10 osoba sa invaliditetom.

Uprkos zakonskoj zaštiti LGBTI+ zajednice, oni i dalje ostaju marginalizovani deo društva.⁵

Zapošljavanje žena i njihovo uključivanje na funkcije odlučivanja i dalje predstavlja problem.

U opštinskim direkcijama u kojima pored pravne dolazi do izražaja i politička odgovornost, preovlađuju otvorene razlike u broju direkcija na čijem se čelu nalaze žene i muškarci.

Javne i privatne institucije i dalje imaju izražene infrastrukturne nedostatke u smislu stvaranja jednakog pristupa za osobe sa invaliditetom. Zakon je jasan i odgovara na potrebe ove kategorije, ali ne nailazi na primenu, koja je posebno nepotpuna, čak i kada je reč o samim javnim institucijama.

Podaci koje je prikupio I/KS pokazuju da u institucijama zemlje ne postoji jedinstven standard i pristup rešavanju ovih problema.

Podaci pokazuju da se škole u jednoj opštini razlikuju po standardima koje poštuju, a administrativne institucije se takođe razlikuju kada je reč o standardima i kriterijumima koje poštuju.

Posledično, upravljanje i gradnja u javnim institucijama mimo standardizovanih kriterijuma stvorila je šarenilo i odsustvo standarda širom zemlje.

⁵ Izveštaj za 2022. godinu o ljudskim pravima na Kosovu, Američki Stejt department, str. 26 i 27



Metodologija

Podaci predstavljeni u ovom izveštaju prikupljeni su u periodu od aprila do novembra 2023. godine, na osnovu unapred utvrđene metodologije kojom su prikupljeni podaci iz pet opština i sa Javnog univerziteta u Prištini „Hasan Priština“.

Prema predviđenom uzorku, podaci su prikupljeni u zgradama opština, u centrima za porodičnu medicinu i u najvećim javnim školama u odnosnim opštinama.

Podaci su prikupljeni direktnim posetama, popunjavanjem upitnika i detaljnim intervjuima sa nadležnim službenicima.

Za potrebe ovog izveštaja obavljeno je 26 intervjuja sa odgovornim službenicima institucija koje su poslužile kao uzorak u izradi ovog izveštaja.

Realizovano je 6 standardizovanih upitnika i traženi su statistički podaci od ciljnih institucija. Prikupljene podatke analizirao je pravni tim I/KS kako bi preneo zaključke do kojih se došlo u ovom izveštaju, a radi lakšeg čitanja, izveštaj je podeljen na poglavlja po regionima.



Izazovi Univerziteta u Prištini

Žena/Žene na rukovodećim funkcijama	Da	Asistent za osobe sa invaliditetom	Ne
Jednaka rodna zastupljenost	Ne	alba na diskriminaciju u vašoj ustanovi	Ne
Zapošljavanje zajednica	Ne	Osoblje obučeno o propisima o ljudskim pravima	Da
Infrastruktura za osobe sa invaliditetom	Ne	Edukacija osoblja/studenta o međunarodnim konvencijama	Delimično
Toaleti pristupačni za osobe sa invaliditetom	Delimično	Nametnuto izjašnjavanje o seksualnoj orijentaciji osoba LGBTI+	Ne
Vizija za adaptaciju prostora	Da	Zapošljavanje osoba sa invaliditetom	Ne

Univerzitet u Prištini „Hasan Priština“ je najveća javna visokoobrazovna ustanova u zemlji i obuhvata 14 akademskih jedinica.⁶

Podaci proizašli iz istraživanja pokazuju da Univerzitet u Prištini ne garantuje jednak, potpun i jednoobrazan pristup studentima ili osoblju sa invaliditetom.

U nekim akademskim jedinicama postoje značajni problemi sa pristupom drugom i trećem spratu – u većini slučajeva nema lifta, nema signalizacije.

Predmetna ustanova ne raspolaže podacima o broju studenata sa invaliditetom koji pohađaju studije.

UP ne zapošljava osoblje sa invaliditetom i nema zaposlenih iz reda nevećinskih zajednica.⁷

Unutrašnji propisi ustanove ne sadrže odredbe koje predviđaju olakšice pri zapošljavanju zaposlenih iz ove kategorije.⁸

Univerzitet ne nameće formalnu standardnu proceduru kojom se od studenata ili zaposlenih traži da se izjasne o svojoj seksualnoj orijentaciji, a ne organizuje nikakvu aktivnost za promociju prava LGBTI+ zajednice.⁹

UPHP ne raspolaže podacima o tome koliko studenata na univerzitetskom nivou pripada nevećinskim zajednicama. Univerzitet predviđa podsticajne kvote sa posebnim mestima za zajednice koje predstavljaju ustavnu kategoriju u našoj zemlji. Isti su u prilici da konkurišu sa svim drugim studentima, samo prelaskom minimalnog praga, i da u trci sa samo nekoliko kandidata iz odnosne opštine, ostvare pogodnost mesta koja su za njih rezervisana. Kvota za upis studenata iz nevećinskih zajednica iznosi 12 odsto, odnosno do 200 studenata.¹⁰

⁶ Strateški plan 2023-2025 Univerziteta u Prištini „Hasan Priština“, str. 5, jul 2023, Priština

⁷ Elektronski upitnik Kallxo.com sa Rektoratom Univerziteta u Prištini „Hasan Priština“, 23. oktobar 2023.

⁸ Elektronski upitnik Kallxo.com sa Rektoratom Univerziteta u Prištini „Hasan Priština“, 23. oktobar 2023.

⁹ Elektronski upitnik Kallxo.com sa Rektoratom Univerziteta u Prištini „Hasan Priština“, 23. oktobar 2023.

¹⁰ Konkurs koji je raspisao Senat UPHP-a br. 1/667, 13. jul 2023, Priština

Najviši pravni akt Univerziteta u Prištini „Hasan Priština“ daje prednost zapošljavanju žena u slučajevima kada su kvalifikacije i stručna dostignuća kandidata jednaka.¹¹ Trenutno žene čine većinu administrativnog osoblja sa 57 procenata.¹² Zakon o rodnoj ravnopravnosti predviđa da rodna zastupljenost bude u srazmeri 50-50.¹³

U Upravnom odboru, od 9 članova, samo 2 su žene¹⁴ - dok su od 5 prorektora Univerziteta 3 žene.¹⁵ Zakonske obaveze rodne zastupljenosti takođe se prožimaju i na nivo rukovodstva.¹⁶

U ovoj ustanovi nisu prijavljeni slučajevi diskriminacije.¹⁷

Univerzitet nije podelio sa svojim osobljem Istambulsku konvenciju ili Konvenciju o zaštiti deteta i ne poriče da postoji mogućnost da osoblje ne poznaje dotične konvencije.¹⁸

Istraživanje I/KS je takođe obuhvatilo akademske jedinice UP-a.

¹¹ Statut Univerziteta u Prištini „Hasan Priština“, član 8

¹² Elektronski upitnik Kallxo.com sa Rektoratom Univerziteta u Prištini „Hasan Priština“, 23. oktobar 2023.

¹³ Zakon o rodnoj ravnopravnosti, član 6, stav 8

¹⁴ <https://uni-pr.edu/page.aspx?id=1.10>, 13. novembar 2023.

¹⁵ <https://uni-pr.edu/page.aspx?id=1.12>, 13. novembar 2023.

¹⁶ Zakon o rodnoj ravnopravnosti, član 3, stav 1.15

¹⁷ Elektronski upitnik Kallxo.com sa Rektoratom Univerziteta u Prištini „Hasan Priština“, 23. oktobar 2023.

¹⁸ Elektronski upitnik Kallxo.com sa Rektoratom Univerziteta u Prištini „Hasan Priština“, 23. oktobar 2023.

Ograničeni kapaciteti Pravnog fakulteta

Žena/Žene na rukovodećim funkcijama	Da	Asistent za osobe sa invaliditetom	Ne
Jednaka rodna zastupljenost	Ne	alba na diskriminaciju u vašoj ustanovi	Ne
Zapošljavanje zajednica	Ne	Osoblje obučeno o propisima o ljudskim pravima	Da
Infrastruktura za osobe sa invaliditetom	Delimično	Edukacija osoblja/studenta o međunarodnim konvencijama	Da
Toaleti pristupačni za osobe sa invaliditetom	Ne	Nametnuto izjašnjavanje o seksualnoj orijentaciji osoba LGBTI+	Ne
Vizija za adaptaciju prostora	Da	Zapošljavanje osoba sa invaliditetom	Ne

Pravni fakultet Univerziteta u Prištini „Hasan Priština“¹⁹ je jedna od najvećih jedinica sa 4068 studenata, i to 2897 devojaka, koje čine 72.21 odsto od ukupnog broja i 1172 mladića, koji čine 28.81 odsto.

Osoblje u celosti zapošljava 65 radnika, od kojih su 26 ili 38.23 odsto žene a 39 ili 57.35 odsto čine muškarci. Ovo je u suprotnosti sa zakonskom regulativom koja zahteva rodnu zastupljenost u srazmeri od 50-50.²⁰

U nekoliko godina Pravni fakultet je pretrpeo mnoge infrastrukturne promene, trenutno postoje rampe na ulazu u fakultet, u hodniku i u velikoj sali amfiteatra, a poseduje i dva lifta koji omogućavaju pristup osobama sa invaliditetom dekanatu i administraciji. Međutim, Fakultet još nije rešio problem lifta ili pristupa salama za predavanja i vežbe, koji idu do četvrtog sprata i nalaze se sa druge strane administracije/dekanata, gde se polaže i značajan broj ispita i kolokvijuma. Ista je situacija i sa toaletima namenjenim osobama sa invaliditetom, koji nisu izgrađeni.²¹

Ovi infrastrukturni nedostaci predstavljaju diskriminaciju u odnosu na obaveze koje proizilaze iz Zakona o zaštiti od diskriminacije.²² Štaviše, drugi pravni izazov fakulteta koji predaje upravo pravo, vezana je za zakonsku odrednicu da svaka osoba sa invaliditetom ima pravo na osposobljavanje, stručno usavršavanje,²³ posebno u vezi sa obavezom obezbeđivanja jednakih mogućnosti svim studentima i osoblju visokoobrazovanih ustanovama, bez diskriminacije.²⁴ Činjenična situacija sa nedostatkom adekvatnog pristupa dovodi ove osobe sa invaliditetom u neravnotežan položaj, bez mogućnosti da nastave svoj akademski život kao ostali studenti, odnosno kao ostalo osoblje.

Iako ima preko 50 zaposlenih, na Pravnom fakultetu nema zaposlenih osoba sa invaliditetom ili osoba iz nevećinskih zajednica.²⁵ Ova situacija je u suprotnosti sa zakonskim obavezama da na svakih 50 zaposlenih, 51. treba da bude iz reda osoba sa invaliditetom.²⁶

¹⁹ <https://juridiku.uni-pr.edu/page.aspx?id=1,8>, 18. oktobar 2023.

²⁰ Zakon o rodnoj ravnopravnosti, član 6, stav 8

²¹ Poseta ekipe Kallxo.com Pravnom fakultetu – Univerzitet u Prištini „Hasan Priština“, 19. april 2023.

²² Zakon o zaštiti od diskriminacije, član 4, stav 1.8.

²³ Zakon o osposobljavanju, stručnom usavršavanju i zapošljavanju osoba sa invaliditetom

²⁴ Zakon o visokom obrazovanju na Kosovu, član 2, stav 1.3

²⁵ Intervju ekipe Kallxo.com sa dekanom Pravnog fakulteta, Avnijom Pukom, 19.04.2023, Priština

²⁶ Zakon o osposobljavanju, stručnom usavršavanju i zapošljavanju osoba sa invaliditetom, član 12

Međutim, tamo ipak studiraju studenti iz različitih etničkih zajednica,²⁷ koji su, kako to biva u svakoj drugoj akademskoj jedinici Univerziteta u Prištini „Hasan Priština“, privilegovani posebnim kvotama za prijem. Ova praksa je prihvatljiva u skladu sa širokim okvirom zaštite koji Kosovo nudi manjinskim zajednicama.

Ovaj fakultet nema nikakav standardni obrazac kojim se traži izjašnjavaње zaposlenih ili studenata o njihovoj seksualnoj orijentaciji.²⁸

Dekanat smatra nepotrebnim da se osoblju deli Konvencija za zaštitu prava deteta, Istambulska konvencija, kao i Zakon o zaštiti od diskriminacije, s obzirom na činjenicu da je upravo to mesto gde se predaje o ovim aktima.²⁹

Malo je verovatno da će u ovoj ustanovi biti pokrenut disciplinski postupak, kao posledica diskriminacije.³⁰

²⁷ Intervju ekipe Kallxo.com sa dekanom Pravnog fakulteta, Avnijom Pukom, 19.04.2023, Priština

²⁸ Intervju ekipe Kallxo.com sa dekanom Pravnog fakulteta, Avnijom Pukom, 19.04.2023, Priština

²⁹ Intervju ekipe Kallxo.com sa dekanom Pravnog fakulteta, Avnijom Pukom, 19.04.2023, Priština

³⁰ Intervju ekipe Kallxo.com sa dekanom Pravnog fakulteta, Avnijom Pukom, 19.04.2023, Priština

Ograničeni kapaciteti Pedagoškog fakulteta

Žena/Žene na rukovodećim funkcijama	Da	Asistent za osobe sa invaliditetom	Da
Jednaka rodna zastupljenost	Ne (više ena)	alba na diskriminaciju u vašoj ustanovi	Ne
Zapošljavanje zajednica	Ne	Osoblje obučeno o propisima o ljudskim pravima	Da
Infrastruktura za osobe sa invaliditetom	Da	Edukacija osoblja/studenta o međunarodnim konvencijama	Ne
Toaleti pristupačni za osobe sa invaliditetom	Da	Nametnuto izjašnjanje o seksualnoj orijentaciji osoba LGBTI+	Ne
Vizija za adaptaciju prostora	Da	Zapošljavanje osoba sa invaliditetom	Ne

Osnovan 2002. godine³¹ Pedagoški fakultet je jedan od novih fakulteta u okviru Univerziteta u Prištini, „Hasan Priština“. Obezbeđeni podaci pokazuju da je od 3.800 studenata koje broji ova jedinica na svim nivoima, preferencija prema njoj otvoreno veća na strani studentkinja/žena. Ovde studira 3000 studentkinja ili 78.94%, a samo 800 studenata ili nešto više od 10%.

Rodna zastupljenost u rukovodstvu fakulteta je u skladu sa zakonskim zahtevima za rodnu zastupljenost na rukovodećim funkcijama, odnosno 50 odsto muškaraca i 50 odsto žena, u kom slučaju su dekan i prodekan za nastavna pitanja – osnovne studije muškarci, dok su prodekan za nastavna pitanja – master studije kao i prodekan za doktorske studije i obezbeđenje kvaliteta - žene.³² Od 68 zaposlenih, 38 ili 55.88% su žene, a 44.11% muškarci.

Na Pedagoškom fakultetu nalazimo jednu uspešnu priču o brizi o infrastrukturi za osobe sa invaliditetom. Na ulazu se nalazi rampa, amfiteatar u kome se održavaju predavanja ima rampu, vrata nemaju pragove, toaleti su prilagođeni osobama sa invaliditetom, a na svim spratovima postoje i liftovi.³³

I Savetovalište, mala kancelarija u kojoj studenti dobijaju usluge i radni prostor koji mogu da koriste, se nalazi na 1. spratu.³⁴

Na Pedagoškom fakultetu trenutno nema zaposlenih sa invaliditetom, iako na njemu radi 58 zaposlenih, a u skladu sa zakonskim odredbama trebalo bi da bude najmanje jedan, a takođe nema nijednog zaposlenog iz reda nevećinskih zajednica.³⁵

Međutim, na njemu studiraju studenti iz svih zajednica koje su tradicionalno prisutne na Kosovu, sa izuzetkom srpske.³⁶

Fakultet nema standardni obrazac kojim bi se od osoblja ili studenata tražilo da naznače svoju seksualnu orijentaciju.³⁷

³¹ <https://edukimi.uni-pr.edu/>, 20. oktobar 2023.

³² <https://edukimi.uni-pr.edu/page.aspx?id=1,12>, 20. oktobar 2023.

³³ Poseta ekipe Kallxo.com Pedagoškom fakultetu – Univerzitet u Prištini, „Hasan Priština“, 19. april 2023.

³⁴ Intervju ekipe Kallxo.com sa dekanom Pedagoškog fakulteta, Bljerimom Saćipijem, 20. april 2023, Priština

³⁵ Intervju ekipe Kallxo.com sa dekanom Pedagoškog fakulteta, Bljerimom Saćipijem, 20. april 2023, Priština

³⁶ Intervju ekipe Kallxo.com sa dekanom Pedagoškog fakulteta, Bljerimom Saćipijem, 20. april 2023, Priština

³⁷ Intervju ekipe Kallxo.com sa dekanom Pedagoškog fakulteta, Bljerimom Saćipijem, 20. april 2023, Priština

Osoblje s vremena na vreme učestvuje u obukama koje su uglavnom iz oblasti obrazovanja, ali i u posebnim programima za učenike koji su žrtve nasilja, diskriminacije, uznemiravanja.³⁸

Ni studenti ni osoblje nisu dobili Zakon o zaštiti od diskriminacije, Istambulsku konvenciju ili Konvenciju o pravima deteta, ali su im podeljeni pravilnici Univerziteta, koji takođe uređuju diskriminaciju.³⁹

³⁸ Intervju ekipe Kallxo.com sa dekanom Pedagoškog fakulteta, Bljerimom Saćipijem, 20. april 2023, Priština

³⁹ Intervju ekipe Kallxo.com sa dekanom Pedagoškog fakulteta, Bljerimom Saćipijem, 20. april 2023, Priština

Ograničeni kapaciteti Filološkog fakulteta

Žena/Žene na rukovodećim funkcijama	Da	Asistent za osobe sa invaliditetom	Ne
Jednaka rodna zastupljenost	Da	alba na diskriminaciju u vašoj ustanovi	Ne
Zapošljavanje zajednica	Ne	Osoblje obučeno o propisima o ljudskim pravima	Da
Infrastruktura za osobe sa invaliditetom	Delimično	Edukacija osoblja/studenta o međunarodnim konvencijama	Da
Toaleti pristupačni za osobe sa invaliditetom	Ne	Nametnuto izjašnjavanje o seksualnoj orijentaciji osoba LGBTI+	Ne
Vizija za adaptaciju prostora	Da	Zapošljavanje osoba sa invaliditetom	Ne

Filološki fakultet je osnovan 1961. godine.⁴⁰ Na njemu studira 3000 studenata.⁴¹

Međutim, toliko puno godina se pristup Filološkom fakultetu nije promenio, pristup većeg broja osoba sa invaliditetom je nemoguć. Postoji samo rampa za pristup prvom spratu, međutim, na drugom spratu gde se takođe odvija veći deo akademskog života studenta ili zaposlenog, kao što su predavanja, vežbe, ispiti itd... nema lifta. Fakultet nema toalet koji je posebno adaptiran za potrebe osoba sa invaliditetom kao ni oznake za slepe.⁴² Fakultet ne zapošljava nijednu osobu sa invaliditetom i ne upošljava nijednu osobu iz nevećinskih zajednica. Povremeno se održavaju obuke za osoblje ovog Univerziteta zahvaljujući saradnji sa stranim organizacijama, ali i saradnji između univerziteta.⁴³

Ova akademska jedinica je ispunila zakonski uslov za zapošljavanje 50-50 u pogledu rodne zastupljenosti, a takođe žene vode rad ustanove sa nekolicine rukovodećih funkcija, uključujući funkciju dekana, prodekana, šefa i direktora.⁴⁴

Fakultet nije podelio Istambulsku konvenciju, Konvenciju o pravima deteta ili Zakon o zaštiti od diskriminacije sa osobljem ili studentima.⁴⁵

⁴⁰ <https://filologija.uni-pr.edu/page.aspx?id=1,8>, 20. oktobar 2023.

⁴¹ Upitnik koji je ekipa Kallxo.com realizovala sa Filološkim fakultetom, 19. april 2023, Univerzitet u Prištini „Hasan Priština“

⁴² Zakon o osposobljavanju, stručnom usavršavanju i zapošljavanju osoba sa invaliditetom član 12

⁴³ Intervju ekipe Kallxo.com sa dekanom Filološkog fakulteta, Ljinditom Rugovom, 19. april 2023

⁴⁴ Intervju ekipe Kallxo.com sa dekanom Filološkog fakulteta, Ljinditom Rugovom, 19. april 2023

⁴⁵ Intervju ekipe Kallxo.com sa dekanom Filološkog fakulteta, Ljinditom Rugovom, 19. april 2023



Izazovi prestonice

Žena/Žene na rukovodećim funkcijama	Da	Asistent za osobe sa invaliditetom	Da
Jednaka rodna zastupljenost	Ne	alba na diskriminaciju u vašoj ustanovi	Nema podataka
Zapošljavanje zajednica	Da	Osoblje obučeno o propisima o ljudskim pravima	Da
Infrastruktura za osobe sa invaliditetom	Delimično	Edukacija osoblja/studenta o međunarodnim konvencijama	Da
Toaleti pristupačni za osobe sa invaliditetom	Delimično	Nametnuto izjašnjavanje o seksualnoj orijentaciji osoba LGBTI+	Ne
Vizija za adaptaciju prostora	Da	Zapošljavanje osoba sa invaliditetom	Da

Opština Priština je i dalje daleko od dostizanja standarda za neograničen pristup osoba sa invaliditetom i njihovo uključivanje u javni život.

U opštini Priština je zaposleno samo jedno lice sa invaliditetom, dok je u podređenim institucijama prestonice zaposleno još 6 osoba.

Među decom koja žive u prestonici njih 685 ima invaliditet, dok prostori poput škola i dalje nisu prilagođeni za učenike sa invaliditetom.⁴⁶

Prestonica ne organizuje nikakvu aktivnost kojom bi promovisala prava LGBTI+ zajednice, ali dodeljuje subvencije organizacijama koje zagovaraju prava zajednice LGBTI+.

Kao i svaka druga institucija na Kosovu, Priština Statutom propisuje stalna tela za zaštitu zajednica i njihovu zastupljenost. Jedan od opštinskih organa je i Odbor za zajednice, u koji se pored članova Skupštine mogu uključiti i predstavnici zajednica, koji nisu zastupljeni u Skupštini, ali su stanovnici opštine.⁴⁷

Nastavu u vaspitnoobrazovnim ustanovama Prištine pohađaju učenici iz turske i bošnjačke zajednice. U osnovnim i srednjim školama ima ukupno 274 učenika iz reda turske zajednice. Dok u osnovnim i srednjim školama ima ukupno 14 učenika iz bošnjačke zajednice. Oni pohađaju nastavu u odvojenim razredima, gde pohađaju nastavu na svom maternjem jeziku⁴⁸ u skladu sa pravima zagaranovanim domaćim zakonodavstvom i međunarodnim konvencijama kao manjinske zajednice. Sa druge strane, ukupno 57 učenika iz zajednica Roma, Aškalija i Egipćana pohađa osnovnu školu na albanskom jeziku.⁴⁹

Ukupno 37 osoba iz nevećinskih zajednica radi u svim podređenim javnim institucijama koje potpadaju pod okrilje opštine Priština. Konkretno, 11 u opštinskim institucijama (8 Srba, 1 Aškalija i 2 Turaka) i 26 drugih lica u prestoničkim školama. Niko od ovih zaposlenih iz reda zajednica nije na rukovodećim funkcijama.⁵⁰

⁴⁶Elektronski upitnik Kallxo.com sa Opštinom Priština, 25. oktobar 2023.

⁴⁷Statut Opštine Priština, član 46, stav 46.1

⁴⁸Elektronski upitnik Kallxo.com sa Opštinom Priština, 25. oktobar 2023.

⁴⁹Elektronski upitnik Kallxo.com sa Opštinom Priština, 25. oktobar 2023.

⁵⁰Elektronski upitnik Kallxo.com sa Opštinom Priština, 25. oktobar 2023.

Opština nema politiku koja podstiče zapošljavanje žena, međutim, izuzimajući zdravstvo i prosvetu u okviru Institucije opštine Priština, žene čine 45 odsto zaposlenih. Ovo je u suprotnosti sa zakonskim zahtevima da zastupljenost u javnim institucijama dostigne odnos 50-50.⁵¹ U opštini Priština radi 17 direkcija, od kojih 10 ili 58.82 odsto vode muškarci, a 7 ili 41.17 odsto vode žene.⁵²

Opština je podelila Istambulsku konvenciju Opštinskom mehanizmu protiv nasilja u porodici, a takođe je održala obuku o standardnim operativnim postupcima, izradila akcioni plan mehanizma za borbu protiv nasilja u porodici,⁵³ i u samoj je finalizaciji akcionog plana za rodnu ravnopravnost u skladu sa Istambulskom konvencijom. Što se tiče Konvencije o pravima deteta, opštinski tim za prava deteta je formiran u skladu sa Zakonom o zaštiti deteta i počeo sa izradom akcionog plana o pravima deteta. Tim čine predsednik opštine, Perparim Rama i svi direktori glavnog grada kao i ostali članovi: službenik za koordinaciju ljudskih prava/prava deteta, ombudsman, Kosovska policija i civilno društvo.⁵⁴ Ova zajednica osigurava da se nijedna osoba, koja obavlja javne dužnosti ili obavlja javnu funkciju, ne usudi da diskriminiše bilo koju osobu po bilo kom osnovu; svi građani podjednako ostvaruju građanska, politička, ekonomska, socijalna, kulturna prava i jednake mogućnosti za zapošljavanje u opštinskim/gradskim službama; opštinska državna služba/osoblje odražava u odgovarajućoj srazmeri broj kvalifikovanih predstavnika zajednice.⁵⁵

Tokom posete na terenu je primećeno da stari objekat Opštine Priština, nudi pristup osobama sa invaliditetom. Međutim, nedostaje mu zvučna signalizacija za slepe.⁵⁶

Ovaj objekat ima rampu, koja služi svim onim osobama sa invaliditetom da imaju pristup invalidskim kolicima.

Takođe, u starom objektu opštine postoji posebno namenjen toalet za osobe sa invaliditetom, koji je u funkciji. Sa druge strane, objekat ima i lift, koji je dostupan iz prizemlja sa vana, a koji mogu koristiti i osobe sa invaliditetom.

Kako su potvrdili opštinski zvaničnici, stara zgrada opštine Priština ima i parking prostor za osobe sa invaliditetom, ali se zbog radova trenutno ne vide oznake.

Praćenje pokazuje da je u objektu opštine nivelisan šalter, u nameri da omogući lakši pristup korisnika u invalidskim kolicima opštinskim uslugama.

⁵¹ Zakon o rodnoj ravnopravnosti, član 3, stav 1.15, i član 6 stav 8

⁵² <https://prishtinaonline.com/drejtore/administrates>, 25. oktobar 2023.

⁵³ https://prishtinaonline.com/uploads/6.1_plani_lokal_i_veprimit_per_mbrojtje_nga_dhuna_ne_familje_l.pdf, 25. oktobar 2023.

⁵⁴ Elektronski upitnik Kallxo.com sa Opštinom Priština, 25. oktobar 2023.

⁵⁵ Statut Opštine Priština, član 47, tačke a, b, c

⁵⁶ Poseta ekipe Kallxo.com starom objektu Opštine Priština, 16. oktobar 2023, Priština

Kapaciteti u Glavnom centru za porodičnu medicinu - Priština

Žena/Žene na rukovodećim funkcijama	Da	Asistent za osobe sa invaliditetom	Ne
Jednaka rodna zastupljenost	Ne (više žena)	alba na diskriminaciju u vašoj ustanovi	Ne
Zapošljavanje zajednica	Ne	Osoblje obučeno o propisima o ljudskim pravima	Da
Infrastruktura za osobe sa invaliditetom	Da	Edukacija osoblja/studenta o međunarodnim konvencijama	Ne
Toaleti pristupačni za osobe sa invaliditetom	Da	Nametnuto izjašnjavanje o seksualnoj orijentaciji osoba LGBTI+	Ne
Vizija za adaptaciju prostora	Da	Zapošljavanje osoba sa invaliditetom	Delimično

Glavni centar za porodičnu medicinu u Prištini upošljava 195 osoba, od kojih 141 zaposleni ili 72.30 odsto čine žene, dok su samo 54 zaposlena ili 27.7 odsto muškarci. Žene rukovode radom institucije sa nekoliko rukovodećih funkcija, kao što su: direktorke, šefovi jedinica, glavne sestre i medicinske sestre zadužene za centre.⁵⁷ Štaviše, 80 odsto rukovodećih funkcija zauzimaju upravo žene.⁵⁸

Nijedan zaposleni u GCPM-u ne dolazi iz nealbanskih zajednica, sa time da je zaposlena samo jedna osoba sa invaliditetom.⁵⁹

Ovaj centar omogućava pristup osobama sa invaliditetom gotovo isto kao i drugim osobama, jedino nedostaje zvučna signalizacija za slepe.⁶⁰ Unutar zgrade postoje rampe, lift, signalizacija za gluve kao i adaptirani toaleti, poseban parking za osobe sa invaliditetom, ali nema zvučne signalizacije za gluve.⁶¹

Institucija ima osoblje obučeno o ljudskim pravima, međutim, oni nisu izričito podelili sa osobljem: Zakon o zaštiti od diskriminacije, Konvenciju o pravima deteta ili Istambulsku konvenciju.⁶²

Nijedna procedura ne zahteva da se zaposleni ili pacijenti izjasne o svojoj seksualnoj orijentaciji.⁶³

Ustanova nije primila nijednu pritužbu na račun diskriminacije pri zapošljavanju ili pružanju usluga.⁶⁴

⁵⁷Uпитnik koji je Kallxo.com realizovao sa Glavnim centrom za porodičnu medicinu u Prištini, 18. april 2023, Priština

⁵⁸Intervju Kallxo.com sa Arzije Krasnići – GCPM Priština, 18. april 2023.

⁵⁹Uпитnik koji je Kallxo.com realizovao sa Glavnim centrom za porodičnu medicinu u Prištini, 18. april 2023, Priština

⁶⁰Intervju Kallxo.com sa Arzije Krasnići – GCPM Priština, 18. april 2023.

⁶¹Poseta koju je Kallxo.com realizovao u CPM, 18. april 2023, Priština

⁶²Intervju Kallxo.com sa Arzije Krasnići – GCPM Priština, 18. april 2023.

⁶³Intervju Kallxo.com sa Arzije Krasnići – GCPM Priština, 18. april 2023.

⁶⁴Uпитnik koji je Kallxo.com realizovao sa Glavnim centrom za porodičnu medicinu u Prištini, 18. april 2023, Priština

Kapaciteti Centra za porodičnu medicinu - Sunčani breg

Žena/Žene na rukovodećim funkcijama	Da	Asistent za osobe sa invaliditetom	Da
Jednaka rodna zastupljenost	Ne (više žena)	alba na diskriminaciju u vašoj ustanovi	Ne
Zapošljavanje zajednica	Ne	Osoblje obučeno o propisima o ljudskim pravima	Da
Infrastruktura za osobe sa invaliditetom	Da	Edukacija osoblja/studenta o međunarodnim konvencijama	Nema podataka
Toaleti pristupačni za osobe sa invaliditetom	Da	Nametnuto izjašnjavanje o seksualnoj orijentaciji osoba LGBTI+	Ne
Vizija za adaptaciju prostora	Da	Zapošljavanje osoba sa invaliditetom	Da

Centar za porodičnu medicinu u Prištini radi sa 41 zaposlenim, gde je 38 zaposlenih ili 92.68 odsto žena, dok su samo 3 zaposlena ili 7.32 odsto muškarci. ⁶⁵ Zastupljenost žena je prisutna i na dve rukovodeće funkcije, kao šef CPM-a i odgovorna medicinska sestra. ⁶⁶

Ova ustanova ne upošljava lica iz nealbanskih zajednica. ⁶⁷

Centar za porodičnu medicinu na Sunčanom bregu nudi poseban parking za osobe sa invaliditetom, lift, lak pristup sa rampama i vrata sa veoma niskim pragovima, za ovu kategoriju postoje namenski toaleti, a dimenzije vrata su pogodne za kretanje invalidskim kolicima. ⁶⁸ U tom smislu, u ovom centru su ispunjeni uslovi za jednak pristup osoba sa invaliditetom.

Centar ima osoblje koje je obučeno o ljudskim pravima i nije bilo nijednog slučaja pritužbi na diskriminaciju. Štaviše, ovaj centar je pohađao obuke HANDIKOS-a o pravima pacijenata/osoba sa invaliditetom. ⁶⁹

⁶⁵Upitnik koji je Kallxo.com realizovao sa centrom za porodičnu medicinu na Sunčanom Bregu u Prištini, 25. april 2023, Priština

⁶⁶Upitnik koji je Kallxo.com realizovao sa centrom za porodičnu medicinu na Sunčanom Bregu u Prištini, 25. april 2023, Priština

⁶⁷Upitnik koji je Kallxo.com realizovao sa centrom za porodičnu medicinu na Sunčanom Bregu u Prištini, 25. april 2023, Priština

⁶⁸Poseta koju je Kallxo.com realizovao u centru za porodičnu medicinu na Sunčanom Bregu u Prištini, 25. april 2023, Priština

⁶⁹Upitnik koji je Kallxo.com realizovao sa Glavnim centrom za porodičnu medicinu u Prištini, 25. april 2023, Priština

Ograničeni kapaciteti u srednjoj školi „Sami Frashëri“ - Priština

Žena/Žene na rukovodećim funkcijama	Ne	Asistent za osobe sa invaliditetom	Ne
Jednaka rodna zastupljenost	Ne (više ena)	alba na diskriminaciju u vašoj ustanovi	Ne
Zapošljavanje zajednica	Da	Osoblje obučeno o propisima o ljudskim pravima	Da
Infrastruktura za osobe sa invaliditetom	Ne	Edukacija osoblja/studenta o međunarodnim konvencijama	Ne
Toaleti pristupačni za osobe sa invaliditetom	Da	Nametnuto izjašnjavanje o seksualnoj orijentaciji osoba LGBTI+	Ne
Vizija za adaptaciju prostora	Da	Zapošljavanje osoba sa invaliditetom	Ne

Gimnazija „Sami Frashëri“ je jedna od najvećih škola u prestonici.

U njoj nastavu pohađa 1002 učenika, od kojih 649 ili 64.77 odsto čine devojčice a 353 ili 35.22 odsto čine muškarci. Isti trend barem brojačane dominacije devojčica/žena gde sa 45 zaposlenih žena ili 63.38 odsto u odnosu na 26 muškaraca ili 36.32 odsto, žene čine većinu radnika. Međutim, i direktor i zamenik direktora su muškarci.⁷⁰

Škola ne ispunjava standarde pristupa za osobe sa invaliditetom jer nema pristup gornjim spratovima.

Sve što Gimnazija „Sami Frashëri“ nudi osobama sa invaliditetom je rampa na ulazu i adaptirani toaleti,⁷¹ u ovoj obrazovnoj ustanovi nema lifta, signalizacije za slepe, gluve.⁷²

Škola je dužna da, u slučaju da u odeljenju ima učenika sa invaliditetom, učionicu zameni učionicom na prvom spratu, kojoj može da se priđe u invalidskim kolicima.⁷³

Sa druge strane, škola nikada nije organizovala poseban program obuke osoblja za ovu kategoriju, a u isto vreme u istoj školi nema zaposlenih sa invaliditetom, iako je u njoj zaposlen 71 radnik. Takođe, gimnazija nikada nije imala program za specijalno stručno usavršavanje osoba sa invaliditetom.⁷⁴

U istoj rade 3 učitelja iz turske zajednice, a nastavu pohađa i 65 učenika iz iste zajednice.⁷⁵

Ispostavilo se da škola nema standardni obrazac kojim zahteva od učenika ili nastavnika da se izjasne o svojoj seksualnoj orijentaciji.⁷⁶

Škola ima osoblje obučeno o ljudskim pravima, ali sa zaposlenima ili učenicima nije podelila Istambulsku konvenciju, Zakon o zaštiti od diskriminacije ili Konvenciju o pravima deteta. Školi nije prijavljen nijedan slučaj diskriminacije, tako da nije pokrenut disciplinski postupak po ovom osnovu.

⁷⁰Upitnik Kallxo.com sa gimnazijom „Sami Frashëri“ Priština, 20. april 2023, Priština

⁷¹Intervju Kallxo.com sa zamenikom direktora Gimnazije, Dautom Seljimijem, 20. april 2023.

⁷²Poseta ekipe Kallxo.com gimnaziji „Sami Frashëri“, 20. april 2023, Priština

⁷³Intervju Kallxo.com sa zamenikom direktora Gimnazije, Dautom Seljimijem, 20. april 2023.

⁷⁴Intervju Kallxo.com sa zamenikom direktora Gimnazije, Dautom Seljimijem, 20. april 2023.

⁷⁵Upitnik Kallxo.com sa gimnazijom „Sami Frashëri“ Priština, 20. april 2023, Priština

⁷⁶Intervju Kallxo.com sa zamenikom direktora Gimnazije, Dautom Seljimijem, 20. april 2023.

Ograničeni kapaciteti u srednjoj školi „Xhevdet Doda“ - Priština

Žena/Žene na rukovodećim funkcijama	Ne	Asistent za osobe sa invaliditetom	Da
Jednaka rodna zastupljenost	Ne (više žena)	alba na diskriminaciju u vašoj ustanovi	Ne
Zapošljavanje zajednica	Ne	Osoblje obučeno o propisima o ljudskim pravima	Da
Infrastruktura za osobe sa invaliditetom	Delimično	Edukacija osoblja/studenta o međunarodnim konvencijama	Da
Toaleti pristupačni za osobe sa invaliditetom	Da (van upotrebe)	Nametnuto izjašnjenje o seksualnoj orijentaciji osoba LGBTI+	Ne
Vizija za adaptaciju prostora	Da	Zapošljavanje osoba sa invaliditetom	Ne

Gimnazija „Xhevdet Doda“ sa 1169 učenika, najveća je srednja škola u zemlji. U njoj nastavu pohađa 712 devojčica ili 60.90 odsto i 457 dečaka ili 39 odsto. Svi su albanske nacionalnosti. Škola ima ukupno 59 zaposlenih, od kojih 62.71 odsto ili 37 radnika čine žene, dok su 37.29 odsto ili 22 radnika muškarci.⁷⁷ Muškarci su nedovoljno zastupljeni u ovoj javnoj ustanovi. Žene u ovoj školi su takođe deo administracije, pri čemu je jedna žena na funkciji sekretara, a druga na mestu pedagoga.⁷⁸ Međutim, čak i u ovoj instituciji u kojoj žene čine veliku većinu zaposlenih, njihova zastupljenost na rukovodećim funkcijama ostavlja dosta toga za poželeti. Trenutno su i direktor i zamenik direktora Gimnazije muškarci.⁷⁹

U ovoj školi nije bila nijedna prijava diskriminacije, niti je pokrenut disciplinski postupak povodom navoda o motivisanim povredama ravnopravnosti. Škola ima osoblje koje je obučeno o pravnoj regulativi o ljudskim pravima, ali sa osobljem ili učenicima nije podelila Istambulsku konvenciju, Zakon o zaštiti od diskriminacije ili Konvenciju o pravima deteta. Dobra vest je da nikada nije prijavljen nijedan slučaj diskriminacije, tako da nikada nije ni pokrenut disciplinski postupak po ovom osnovu.⁸⁰

Nijedan postupak ne zahteva da se zaposleni ili učenici gimnazije izjasne o svojoj seksualnoj orijentaciji.⁸¹

Škola nema signalizaciju ni zvučnu signalizaciju za slepe i gluve, niti lift, ali postoji rampa na ulazu u školu, kao i toalet koji je posebno namenjen za potrebe osoba sa invaliditetom. Pošto škola trenutno nema učenika ili radnika, škola je odlučila da promeni namenu ovih toaleta. Ovde se sledi primer većine škola gde, kad god da postoji učenik sa invaliditetom, istom se omogućava da skoro svoje celokupno školovanje pohađa na prvom spratu.⁸²

⁷⁷Uпитnik Kallxo.com sa gimnazijom „Xhevdet Doda“, 20. april 2023, Priština

⁷⁸Intervju Kallxo.com sa direktorom gimnazije „Xhevdet Doda“ Azemom Jahom, 20. april 2023.

⁷⁹Poseta Kallxo.com gimnaziji „Xhevdet Doda“, 20. april 2023, Priština

⁸⁰Intervju Kallxo.com sa direktorom gimnazije „Xhevdet Doda“ Azemom Jahom, 20. april 2023, Priština

⁸¹Intervju Kallxo.com sa direktorom gimnazije „Xhevdet Doda“ Azemom Jahom, 20. april 2023, Priština

⁸²Uпитnik Kallxo.com sa gimnazijom „Xhevdet Doda“, 20. april 2023, Priština

Ograničeni kapaciteti Centra za socijalni rad – Priština

Žena/Žene na rukovodećim funkcijama	Da	Asistent za osobe sa invaliditetom	Da
Jednaka rodna zastupljenost	Ne (više ena)	alba na diskriminaciju u vašoj ustanovi	Ne
Zapošljavanje zajednica	Ne	Osoblje obučeno o propisima o ljudskim pravima	Da
Infrastruktura za osobe sa invaliditetom	Ne	Edukacija osoblja/studenta o međunarodnim konvencijama	Da
Toaleti pristupačni za osobe sa invaliditetom	Ne	Nametnuto izjašnjavanje o seksualnoj orijentaciji osoba LGBTI+	Ne
Vizija za adaptaciju prostora	Ne	Zapošljavanje osoba sa invaliditetom	Ne

Centar za socijalni rad u Prištini ima 49 zaposlenih od kojih su 36 ili 73.46 odsto žene a 11 ili 26.54 odsto muškarci. ⁸³ Žene u ovoj ustanovi imaju i niz rukovodećih funkcija, među kojima su: šef jedinice, šef socijalne službe - tri žene, šef šeme socijalne pomoći - tri žene, šef odeljenja administracije, sa druge strane muškarci vode instituciju sa samo dve rukovodeće funkcije. ⁸⁴

Glavni ogranak Centra za socijalni rad, koji bi trebalo da učini da se građani osete bliži sa državnim sistemom brige, beleži ozbiljne probleme kada je reč o infrastrukturi za osobe sa invaliditetom. Nema rampi, nema liftova, nema znakova niti zvučne signalizacije za slepe i gluve. ⁸⁵

Nema zaposlenih iz manjinskih zajednica u zemlji, kao ni nijednog zaposlenog sa invaliditetom. Međutim, institucija ima asistenta koji opslužuje osobe sa invaliditetom. ⁸⁶

Ova institucija ima osoblje koje je obučeno o propisima o ljudskim pravima. Štaviše, podelili su sa osobljem: Zakon o zaštiti od diskriminacije, Istambulsku konvenciju i Konvenciju o pravima deteta. Održano je više od 10 obuka o Istambuskoj konvenciji sa osobljem CSR-a u Prištini. ⁸⁷

U ovoj instituciji nije pokrenut nijedan postupak po pritužbama za diskriminaciju, a pri tome odnosni CSR-i nisu izradili posebne programe za žrtve nasilja, diskriminacije ili uznemiravanja. ⁸⁸

⁸³Upitnik Kallxo.com sa CSR - Priština, 26. april 2023.

⁸⁴Upitnik Kallxo.com sa CSR - Priština, 26. april 2023.

⁸⁵Poseta Kallxo.com objektu Centra za socijalni rad, 26. april 2023, Priština

⁸⁶Poseta Kallxo.com objektu Centra za socijalni rad, 26. april 2023, Priština

⁸⁷Intervju sa Vebijom Mujku, direktorom CSR Priština, 26. april 2023, Priština

⁸⁸Intervju sa Vebijom Mujku, direktorom CSR Priština, 26. april 2023, Priština

Ograničeni kapaciteti Palate omladine u Prištini

Žena/Žene na rukovodećim funkcijama	Da	Asistent za osobe sa invaliditetom	Ne
Jednaka rodna zastupljenost	Ne	alba na diskriminaciju u vašoj ustanovi	Ne
Zapošljavanje zajednica	Ne	Osoblje obučeno o propisima o ljudskim pravima	Ne
Infrastruktura za osobe sa invaliditetom	Delimično	Edukacija osoblja/studenta o međunarodnim konvencijama	Ne
Toaleti pristupačni za osobe sa invaliditetom	Ne	Nametnuto izjašnjavanje o seksualnoj orijentaciji osoba LGBTI+	Ne
Vizija za adaptaciju prostora	Da	Zapošljavanje osoba sa invaliditetom	Ne

Palata omladine je najveći sportski objekat koji nudi i sale i prostore za kulturne i sportske aktivnosti.⁸⁹ Isti zapošljava 99 zaposlenih, od kojih 74 ili 74.74% čine muškarci, a 26 ili 25.26% žene. Međutim, uprkos tome, žene rukovode radom institucije na nekoliko rukovodećih funkcija, uključujući: načelnicu, četiri žene koje predvode sektore.⁹⁰

I pored dugogodišnjeg rada, tek prošle godine je Palata omladine izgradila rampu za pristup osoba sa invaliditetom Palati, rampa koja omogućava pristup Crvenoj sali je i dalje privremena konstrukcija. Međutim, javna ustanova, koja je na inicijativu bivšeg predsjednika opštine, Špenda Ahmetija, stavljena pod okrilje Opštine Priština, trebalo bi da ukloni ovu privremenu konstrukciju i izgradi onu koja zadovoljava standarde. Još jedan očigledan infrastrukturni element je nedostatak pragova, što olakšava kretanje ove kategorije,⁹¹ ali i nedostatak liftova koji isto otežava. Još jedan razočaravajući element je nedostatak posebno namenjenih toaleta.⁹² Nema prijavljenih zaposlenih koji pripadaju ovoj kategoriji, niti asistenata koji su posebno posvećeni ovoj kategoriji. Međutim, iz uprave kažu da planiraju budžet i pišu projekte za koje veruju da će im omogućiti da ponude mogućnosti zapošljavanja ovoj kategoriji u Palati omladine. Osoblje nikada nije pohađalo bilo kakav program za posebno stručno usavršavanje za rad sa osobama sa invaliditetom.⁹³

Etnička struktura zaposlenih je prilično homogena, svi su Albanci.⁹⁴

Institucija nema nikakvu standardnu proceduru kojom bi zahtevala izjašnjavanje zaposlenih ili drugih lica koja sa njom zasnivaju radne odnose o pripadnosti LGBTI+ zajednici.⁹⁵

Članovima osoblja nikada nije podeljen: Zakon o zaštiti od diskriminacije, Istambulska konvencija i Konvencija o pravima deteta.⁹⁶

U ovoj instituciji nikada nije pokrenut postupak po osnovu diskriminacije.⁹⁷

⁸⁹<https://manifesta14.org/sq/venue/pallati-i-rinise-dhe-sporteve/>, 23 10 2023

⁹⁰Upitnik Kallxo.com sa Palatom omladine, 25. april 2023, Priština

⁹¹Intervju Kallxo.com sa direktorkom NPL „Palata omladine“ Mrika Gaši, 25. april 2023, Priština

⁹²Poseta Kallxo.com Palati omladine, 25. april 2023, Priština

⁹³Intervju Kallxo.com sa direktorkom NPL „Palata omladine“ Mrika Gaši, 25. april 2023, Priština

⁹⁴Upitnik Kallxo.com sa Palatom omladine, 25. april 2023, Priština

⁹⁵Intervju Kallxo.com sa direktorkom NPL „Palata omladine“ Mrika Gaši, 25. april 2023, Priština

⁹⁶Intervju Kallxo.com sa direktorkom NPL „Palata omladine“ Mrika Gaši, 25. april 2023, Priština

⁹⁷Upitnik Kallxo.com sa Palatom omladine, 25. april 2023, Priština



Izazovi u Opštini Lipljan

Žena/Žene na rukovodećim funkcijama	Da	Asistent za osobe sa invaliditetom	Ne
Jednaka rodna zastupljenost	Ne	alba na diskriminaciju u vašoj ustanovi	Ne
Zapošljavanje zajednica	Da	Osoblje obučeno o propisima o ljudskim pravima	Da
Infrastruktura za osobe sa invaliditetom	Da	Edukacija osoblja/studenta o međunarodnim konvencijama	Nema podataka
Toaleti pristupačni za osobe sa invaliditetom	Da	Nametnuto izjašnjavanje o seksualnoj orijentaciji osoba LGBTI+	Nema podataka
Vizija za adaptaciju prostora	Da	Zapošljavanje osoba sa invaliditetom	Da

U opštinskom objektu radi 190 zaposlenih, od kojih su 124 muškarci ili 65 odsto i 66 žena ili 37.73 odsto.⁹⁸ Ovakvo stanje oslikava neravnopravnu rodnu zastupljenost u odnosu na odredbe Zakona o rodnoj ravnopravnosti koji nalaže da zastupljenost bude 50-50.⁹⁹ Međutim, žene vode glavnu lokalnu instituciju sa nekoliko rukovodećih funkcija, uključujući: šeficu sektora, direktorke opštine, portparolke opštine itd...¹⁰⁰

Opština se nalazi u novom objektu koji je svečano otvoren 28. novembra 2022. godine, ima rampe, lift, toalet, štampač na Brajevoj azbuci, posebna parking mesta za osobe sa invaliditetom. Tri građana opštine Lipljan sa invaliditetom su zaposlena u opštini.¹⁰¹ To znači da opštinski objekat ispunjava zakonske kriterijume za nediskriminaciju kao i za uključivanje ove kategorije društva.

Etnička struktura osoblja je prilično heterogena, tamo rade četiri zaposlena iz aškalijske i srpske zajednice.

Opština ima osoblje koje je obučeno o propisima o ljudskim pravima. Štaviše, tu funkcioniše i posebno veće za osobe sa invaliditetom koje čini 13 osoba.¹⁰²

⁹⁸Upitnik Kallxo.com sa Opštinom Lipljan, 27. april 2023, Lipljan

⁹⁹Zakon o rodnoj ravnopravnosti, član 3 stav 1.15, član 6, stav 8

¹⁰⁰Upitnik Kallxo.com sa Opštinom Lipljan, 27. april 2023, Lipljan

¹⁰¹Poseta ekipe Kallxo.com objektu opštine Lipljan, 27. april 2023, Lipljan

¹⁰²Upitnik Kallxo.com sa Opštinom Lipljan, 27. april 2023, Lipljan

Centar za porodičnu medicinu - Lipljan

Žena/Žene na rukovodećim funkcijama	Da	Asistent za osobe sa invaliditetom	Ne
Jednaka rodna zastupljenost	Ne	alba na diskriminaciju u vašoj ustanovi	Ne
Zapošljavanje zajednica	Da	Osoblje obučeno o propisima o ljudskim pravima	Da
Infrastruktura za osobe sa invaliditetom	Da	Edukacija osoblja/studenta o međunarodnim konvencijama	Da
Toaleti pristupačni za osobe sa invaliditetom	Ne	Nametnuto izjašnjavanje o seksualnoj orijentaciji osoba LGBTI+	Ne
Vizija za adaptaciju prostora	Nema podataka	Zapošljavanje osoba sa invaliditetom	Da

Glavni centar za porodičnu medicinu „Dr Mehdi Zejnullahu“ - Lipljan radno je mesto broju od 88 osoba. U njemu radi 49 muškaraca ili 55.68 odsto i 34 žena ili 38.63 odsto. ¹⁰³ Ovakva rodna struktura zaposlenih je u suprotnosti sa zahtevima za rodnu zastupljenost od 50-50 propisanu Zakonom o rodnoj ravnopravnosti.

GCPM uključuje različite zajednice jer pored albanske većine u njemu radi i jedan zaposleni iz reda aškalijske zajednice, jedan Hrvat i dva srpska radnika. GCPM je u proces rada uključio još četiri zaposlena sa invaliditetom, među kojima su jedan medicinski tehničar, lekar i dva tehnička radnika. ¹⁰⁴

Objekat nudi optimalan pristup osobama sa invaliditetom, uz poštovanje zakonskih uslova, a to su: da postoje rampa, lift, toalet na prvom spratu, iako nije adaptiran, posebna parking mesta za ovu kategoriju, a sobe i hodnici nemaju nikakvih barijera. ¹⁰⁵

GCPM ima osoblje obučeno o zakonskoj regulativi o ljudskim pravima, ali kaže da nikada nije primio nikakvu žalbu o diskriminaciji, pa samim time nikada nije ni pokrenuo postupak za tako nešto. Ova zdravstvena ustanova nikada nije imala nikakav program za posebno stručno usavršavanje osoba sa invaliditetom. ¹⁰⁶

¹⁰³Upitnik Kallxo.com sa GCPM „Dr Mehdi Zejnulahu“ - Lipljan, 27. april 2023, Lipljan

¹⁰⁴Upitnik Kallxo.com sa GCPM „Dr Mehdi Zejnulahu“ - Lipljan, 27. april 2023, Lipljan

¹⁰⁵Poseta ekipe Kallxo.com GCPM „Dr Mehdi Zejnulahu“ - Lipljan, 27. april 2023, Lipljan

¹⁰⁶Upitnik Kallxo.com sa GCPM „Dr Mehdi Zejnulahu“ - Lipljan, 27. april 2023, Lipljan

Ograničeni kapaciteti Centra za socijalni rad – Lipljan

Žena/Žene na rukovodećim funkcijama	Da	Asistent za osobe sa invaliditetom	Ne
Jednaka rodna zastupljenost	Ne (više ena)	alba na diskriminaciju u vašoj ustanovi	Ne
Zapošljavanje zajednica	Da	Osoblje obučeno o propisima o ljudskim pravima	Da
Infrastruktura za osobe sa invaliditetom	Da	Edukacija osoblja/studenta o međunarodnim konvencijama	Da
Toaleti pristupačni za osobe sa invaliditetom	Delimično	Nametnuto izjašnjanje o seksualnoj orijentaciji osoba LGBTI+	Da
Vizija za adaptaciju prostora	Da	Zapošljavanje osoba sa invaliditetom	Da

Centar za socijalni rad u Lipljanu ima 13 zaposlenih od kojih su 9 ili 69.23 odsto žene a samo 4 ili 30.76 odsto muškarci¹⁰⁷. Od vodećih funkcija, žena je direktor CSR-a.¹⁰⁸

CSR zapošljava i pripadnike manjinskih zajednica u zemlji, i to jednog radnika srpske etničke pripadnosti. Tu su i zaposleni iz reda osoba sa invaliditetom, koji su postavljeni na mesto administracije.¹⁰⁹

Pristup osoba sa invaliditetom ostavlja dosta toga za poželeti, prvi sprat nudi prilaz, rampu, sale su bez pragova, nedostaju: lift, oznake i zvučna signalizacija za slepe i gluve, posebno namenjeni toaleti.¹¹⁰ Međutim, centar je na samom početku projekta koji obezbeđuje pristup osobama sa invaliditetom, koji se finansira kroz program „EU za sve“ zajedno sa MALU.¹¹¹

U CSR-u radi jedan zaposleni iz reda zajednica, konkretno jedan Srbin koji radi kao službenik za dodelu socijalne pomoći. Bilo je kurseva za praktičan rad na kojima su učestvovali i stažisti srpske, romske i aškalijske etničke pripadnosti. U ovoj ustanovi radi i jedan službenik sa invaliditetom u administraciji.¹¹²

Prema svim pripadnicima LGBTI+ zajednice, ako je potrebno, se postupa sa najvećim mogućim dostojanstvom, kao i prema svakom drugom građaninu, bez razlike. Iako se mali broj slučajeva tog tipa obraća Centru. Obrasci uvek zahtevaju izjašnjanje o seksualnoj orijentaciji, ali postoji mogućnost alternativnog izjašnjanja.¹¹³

Institucija nema asistenta za osobe sa invaliditetom, ali CSR ima svoje osoblje obučeno o zakonskim propisima o ljudskim pravima. Rukovodstvo je bilo pažljivo i podelilo je sa osobljem: Istambulsku konvenciju, Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i Zakon protiv diskriminacije. Centar je sarađivao sa NVO „Polis“ na pružanju usluga deci sa invaliditetom, trenutno imaju plan sa UNICEF-om za integrisane usluge.¹¹⁴

¹⁰⁷Upitnik Kallxo.com sa CSR - Lipljan, 27. april 2023, Lipljan

¹⁰⁸Upitnik Kallxo.com sa CSR - Lipljan, 27. april 2023, Lipljan

¹⁰⁹Upitnik Kallxo.com sa CSR - Lipljan, 27. april 2023, Lipljan

¹¹⁰Poseta Kallxo.com u CSR - Lipljan, 27. april 2023, Lipljan

¹¹¹Intervju Kallxo.com sa Makfirete Šamoli, direktorka CSR - Lipljan, 27. april 2023, Lipljan

¹¹²Intervju Kallxo.com sa Makfirete Šamoli, direktorka CSR - Lipljan, 27. april 2023, Lipljan

¹¹³Intervju Kallxo.com sa Makfirete Šamoli, direktorka CSR - Lipljan, 27. april 2023, Lipljan

¹¹⁴Upitnik Kallxo.com u CSR - Lipljan, 27. april 2023, Lipljan

Ograničeni kapaciteti Osnovne škole „Ismajl Luma“ – Lipljan

Žena/Žene na rukovodećim funkcijama	Ne	Asistent za osobe sa invaliditetom	Da
Jednaka rodna zastupljenost	Ne (na istu muškaraca)	alba na diskriminaciju u vašoj ustanovi	Ne
Zapošljavanje zajednica	Ne	Osoblje obučeno o propisima o ljudskim pravima	Da
Infrastruktura za osobe sa invaliditetom	Delimično	Edukacija osoblja/studenta o međunarodnim konvencijama	Da
Toaleti pristupačni za osobe sa invaliditetom	Da	Nametnuto izjašnjavanje o seksualnoj orijentaciji osoba LGBTI+	Ne
Vizija za adaptaciju prostora	Da	Zapošljavanje osoba sa invaliditetom	Ne

Osnovna škola „Ismajl Luma“ u Lipljanu ima 724 učenika, od kojih su 388 ili 53.59 odsto dečaci a 336 devojčice ili 46.40 odsto. Ista upošljava ukupno 56 zaposlenih, od kojih su 41 žena ili 73.21 odsto i 15 muškaraca ili 26.78 odsto. Osim što su nastavnice i higijeničarke, žene su i školski psiholozi i logopedi, dok je upravljanje školom povereno jednom muškarcu. ¹¹⁵

Oko 100 učenika iz zajednice Aškalijska pohađa nastavu u zajedničkim razredima sa ostalim učenicima ove škole, ali nema zaposlenih iz zajednica. Nema ni zaposlenih osoba sa invaliditetom. ¹¹⁶

Što se tiče pristupa za osobe sa invaliditetom, škola nudi lak pristup prvom spratu sa rampom, posebno namenjen toalet na prvom spratu, ali nema toaleta za osobe sa invaliditetom na gornjim spratovima. Škola nema lift, nema oznake i zvučnu signalizaciju za gluve i slepe, kao ni posebna parking mesta za ovu kategoriju. S druge strane, škola ima i psihologa, logopeda i asistente koji podržavaju decu. U toku nastavnog procesa angažovana su tri različita asistenta, jedan iz opštine, jedan iz udruženja dece sa smetnjama u razvoju i jedan asistent volonter. Imamo i logopeda. Generalno, škola ima kadar obučen za rad sa decom. ¹¹⁷

Na ulazu u školu postavljen je Pravilnik o pravima učenika. ¹¹⁸ Škola ima osoblje koje je obučeno o propisima o ljudskim pravima. Rukovodstvo škole je sa zaposlenima podelilo Istambulsku konvenciju, Zakon o zaštiti od diskriminacije, Konvenciju o pravima deteta. Konstantno se obraća pažnja na pravne novine, koje se prosleđuju kako u štampanim tako i u elektronskim primercima u zajedničkim imejl grupama. ¹¹⁹

Škola nije primila nijednu prijavu ili žalbu o diskriminaciji, tako da posledično nije pokrenula nikakav postupak da se ovako nešto reši. Međutim, ako dođe do bilo kakvog uznemiravanja ili diskriminacije, slučajem se bavi psihološkinja i ostalo pomoćno osoblje, nastavnici i razredne starešine. ¹²⁰

Ispostavilo se da škola nema standardni obrazac kojim zahteva od učenika da se izjasne o svojoj seksualnoj orijentaciji. ¹²¹

¹¹⁵Upitnik Kallxo.com sa Shfmu „Ismajl Luma“ Lipljan, 27. april 2023, Lipljan

¹¹⁶Upitnik Kallxo.com sa Shfmu „Ismajl Luma“ Lipljan, 27. april 2023, Lipljan

¹¹⁷Intervju Kallxo.com sa direktorom Shfmu „Ismajl Luma“ Driton Sadiku, 27. april 2023, Lipljan

¹¹⁸Poseta ekipe Kallxo.com Shfmu „Ismajl Luma“ Driton Sadiku, 27. april 2023, Lipljan

¹¹⁹Intervju Kallxo.com sa direktorom Shfmu „Ismajl Luma“ Driton Sadiku, 27. april 2023, Lipljan

¹²⁰Upitnik Kallxo.com sa Shfmu „Ismajl Luma“ Lipljan, 27. april 2023, Lipljan

¹²¹Intervju Kallxo.com sa direktorom Shfmu „Ismajl Luma“ Driton Sadiku, 27. april 2023, Lipljan

Ograničeni kapaciteti Srednje škole Gimnazija „Ulpiana“ – Lipljan

Žena/Žene na rukovodećim funkcijama	Da	Asistent za osobe sa invaliditetom	Ne
Jednaka rodna zastupljenost	Ne	alba na diskriminaciju u vašoj ustanovi	Ne
Zapošljavanje zajednica	Ne	Osoblje obučeno o propisima o ljudskim pravima	Da
Infrastruktura za osobe sa invaliditetom	Ne	Edukacija osoblja/studenta o međunarodnim konvencijama	Ne
Toaleti pristupačni za osobe sa invaliditetom	Ne	Nomegnuto izjašnjanje o seksualnoj orijentaciji osoba LGBTI+	Ne
Vizija za adaptaciju prostora	Da	Zapošljavanje osoba sa invaliditetom	Ne

Gimnazija „Ulpiana“ ima 1363 gimnazijalaca, od kojih su 808 devojke ili 59.28 odsto a 555 mladići ili 40.71 odsto. U ovoj školi radi 83 lica od kojih 49 muškaraca ili 59.03 odsto i 35 žena ili 40.96 odsto. Osim što su nastavnice i higijeničarke, žene se nalaze i na funkciji administratorke i školskog psihologa, dok se na funkcijama direktora i zamenika direktora nalaze muškarci.¹²²

U školi nastavu pohađaju i učenici iz: romske, aškalijske, egipatske zajednice, koji su uključeni u zajedničku nastavu sa ostalom većinom. Naravno, nema zaposlenih iz drugih etničkih grupa/zajednica osim albanske.¹²³

Što se tiče pristupa osoba sa invaliditetom, na prvom spratu postoje rampe ili sanitarni čvorovi, dok na drugom i trećem nema lifta ili drugog alternativnog pristupa. Učionice nemaju pragove, ali toaleti imaju pragove i nisu prilagođeni za potrebe osoba sa invaliditetom. Nedostaju i oznake i zvučna signalizacija za slepe i gluve. Na parkinguu nije obeleženo nijedno mesto rezervisano za ovu kategoriju.¹²⁴

Škola ima osoblje koje je obučeno o propisima o ljudskim pravima. Osoblje je čak pohađalo obuku o dečjim pravima. Ova obrazovna ustanova ima i interni pravilnik škole, koji predviđa ponašanje kako zaposlenih tako i učenika u istoj. Ovaj pravilnik se kontinuirano daje nastavnicima, koji ga čitaju pred učenicima. Konkretno, Istambulska konvencija ili Zakon o zaštiti od diskriminacije nisu podeljeni osoblju.¹²⁵

Škola nije primila nijednu prijavu ili žalbu o diskriminaciji tako da posledično nije pokrenula nikakav postupak da ovako nešto reši. Međutim, škola ima posebnu kancelariju u okviru škole sa obučanim timom nastavnika i učenika o diskriminaciji i kršenju ljudskih prava. Oni se bave takvim slučajevima.

¹²²Upitnik Kallxo.com sa gimnazijom „Ulpiana“ Lipljan, 27. april 2023, Lipljan

¹²³Upitnik Kallxo.com sa gimnazijom „Ulpiana“ Lipljan, 27. april 2023, Lipljan

¹²⁴Poseta ekipe Kallxo.com gimnaziji „Ulpiana“ Lipljan, 27. april 2023, Lipljan

¹²⁵Intervju Kallxo.com sa direktorom gimnazije „Ulpiana“ Lipljan, Semirom Gašijem, 27. april 2023, Lipljan



Izazovi Opštine Gračanica

Žena/Žene na rukovodećim funkcijama	Nema podataka	Asistent za osobe sa invaliditetom	Nema podataka
Jednaka rodna zastupljenost	Ne	alba na diskriminaciju u vašoj ustanovi	Nema podataka
Zapošljavanje zajednica	Da	Osoblje obučeno o propisima o ljudskim pravima	Nema podataka
Infrastruktura za osobe sa invaliditetom	Delimično	Edukacija osoblja/studenta o međunarodnim konvencijama	Nema podataka
Toaleti pristupačni za osobe sa invaliditetom	Ne	Nametnuto izjašnjavanje o seksualnoj orijentaciji osoba LGBTI+	Ne
Vizija za adaptaciju prostora	Da	Zapošljavanje osoba sa invaliditetom	Ne

Opština Gračanica nudi rampe za osobe sa invaliditetom u većini javnih institucija, uključujući škole, zdravstvene ustanove i druge opštinske objekte. Opština je obeležila i poseban parking prostor za osobe sa invaliditetom na javnim ulicama. ¹²⁶ Iako u velikom broju javnih institucija nema liftova, a ponekad čak i rampi, a oznake i zvučna signalizacija za slepe i gluve svugde, ¹²⁷ opština se potrudila da u novim javnim zgradama postoji sve što je potrebno za pristup ove kategorije. Trenutno rade samo sa opštinskim budžetom, bez ikakvih donatora u ovom segmentu.

U javnim službama Gračanice postoji samo jedan zaposleni sa invaliditetom u Odeljenju za obrazovanje i kulturu u okviru pomoćnog osoblja. Lokalni organi nisu vodili računa o poštovanju zakonskih uslova da na svakih 50 zaposlenih, 51. bude osoba sa invaliditetom.

Međutim, lokalni organi su vodili računa da ne stvaraju osnov za diskriminaciju i nisu nametali nikakvu proceduru za izjašnjavanje o seksualnoj orijentaciji, ni za korisnike usluga u opštini, niti za zaposlene, ni za učenike.

U ovoj srpskoj jedinici većina učenika dolazi iz srpske zajednice, 85.35 odsto, ostale zajednice čine 11.85 odsto, a albanski učenici 2.80 odsto. Lokalna samouprava ne daje na raspolaganje podatke o broju posebnih škola ili razreda u kojima se nastava ne odvija na srpskom jeziku koji funkcionišu u okviru opštine, niti da li imaju bilo kakav unutrašnji pravni akt koji uređuje osnivanje takvih obrazovnih ustanova. ¹²⁹

U opštinskoj izvršnoj vlasti su zaposlena 4 Albanca i 2 Goranca, dok su dva radnika iz drugih zajednica u sastavu Odeljenja za obrazovanje i kulturu, kao deo zaposlenih iz reda nevećinskih zajednica. Što se tiče administrativnog dela, jedan je administrativni službenik, drugi pomoćno osoblje, dok je u lokalnoj izvršnoj vlasti jedan potpredsednik opštine za zajednice, jedan je šef kancelarije za zajednice i povratak, jedan je prevodilac, jedan je referent za skupštinske poslove, a dva su građevinski inspektori. Na rukovodećim funkcijama se nalaze ukupno dve osobe. ¹³⁰

¹²⁶Imejl odgovor opštine Gračanica na upitnik Kallxo.com, 16. oktobar 2023.

¹²⁷Poseta ekipe Kallxo.com Gračanici, 5. oktobar 2023, Gračanica

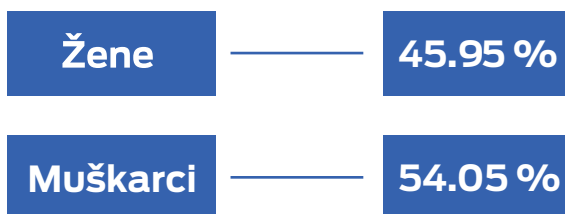
¹²⁸Imejl odgovor opštine Gračanica na upitnik Kallxo.com, 16. oktobar 2023.

¹²⁹Imejl prepiska ekipe Kallxo.com sa Opštinom Gračanica, 10. oktobar 2023.

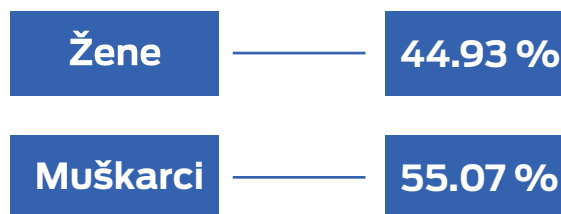
¹³⁰Imejl odgovor opštine Gračanica na upitnik Kallxo.com, 16. oktobar 2023.

Opština nema posebnu politiku koja podstiče školovanje devojčica ili njihovo zapošljavanje. Rodna zastupljenost izgleda ovako:

Izvršna opštinska vlast:



Odeljenje za kulturu i obrazovanje:



To znači da opština Gračanica ne poštuje zakonske uslove za rodnu zastupljenost od 50-50 u javnim institucijama.

Iz posete Opštini Gračanica se vidi da objekat ove opštine omogućava pristup osobama sa invaliditetom, putem rampi.

Na parkingu ispred zgrade opštine se nalazi i poseban parking obeležen za osobe sa invaliditetom. Međutim, i dalje nedostaje zvučna signalizacija za slepe i oznake za gluvo-neme. ¹³¹ To znači da predmetna opština samo delimično ispunjava zakonske uslove u vezi sa osobama sa invaliditetom. Opština Gračanica takođe nije učinila dostupnim podatke o ženama na rukovodećim funkcijama, niti o tome da li su Istambulska konvencija, Konvencija o pravima deteta ili Zakon o zaštiti od diskriminacije podeljeni sa zaposlenima ili učenicima. ¹³²

Nakon posete opštini Gračanica, vidi se da objekat ove opštine omogućava osobama sa invaliditetom, odnosno pristup svima onima u invalidskim kolicima, pošto postoje rampe.

Na parkingu ispred zgrade opštine nalazi se i poseban parking obeležen za osobe sa invaliditetom.

¹³¹ Poseta ekipe Kallxo.com Gračanici, 5. oktobar 2023, Gračanica

¹³² Imejl prepiska ekipe Kallxo.com sa Opštinom Gračanica, 10. oktobar 2023.

Kapaciteti Glavnog centra za porodičnu medicinu - Gračanica

Podaci obezbeđeni posmatranjem pokazuju da je objekat Glavnog centra za porodičnu medicinu u Gračanici, na svom ulazu, pristupačan osobama sa invaliditetom, jer nema stepenica i pragova, tako da je ulaz u vidu rampe koja olakšava pristup osobama sa invaliditetom.

Takođe se vidi da objekat nema posebno parking mesto za osobe sa invaliditetom, dok toaleti nisu adaptirani za potrebe ove kategorije, takođe ne postoji lift za drugi sprat koji bi omogućio pristup ovom delu osobama sa invaliditetom.¹³³ Ovi podaci oslikavaju činjenicu da ova institucija samo minimalno ispunjava zakonske uslove za ovu kategoriju.

Ova institucija nije pristala da sarađuje na obezbeđivanju drugih podataka za potrebe ovog izveštaja.

¹³³Poseta ekipe Kallxo.com Gračanici, 5. oktobar 2023, Gračanica

Kapaciteti škole „Ditët e Minatorit“ – Kišnica

Žena/Žene na rukovodećim funkcijama	Ne	Asistent za osobe sa invaliditetom	Da
Jednaka rodna zastupljenost	Ne (na štetu muškaraca)	Alba na diskriminaciju u vašoj ustanovi	Ne
Zapošljavanje zajednica	Ne	Osoblje obučeno o propisima o ljudskim pravima	Ne
Infrastruktura za osobe sa invaliditetom	Delimično	Edukacija osoblja/studenta o međunarodnim konvencijama	Ne
Toaleti pristupačni za osobe sa invaliditetom	Da	Nametnuto izjašnjavanje o seksualnoj orijentaciji osoba LGBTI+	Ne
Vizija za adaptaciju prostora	Da	Zapošljavanje osoba sa invaliditetom	Ne

Škola „Ditët e Minatorit“ u Kišnici predstavlja jednu od malobrojnih škola sa albanskom većinom u Gračanici. U istoj radi 24 nastavnika, od kojih 13 ili 54.16 odsto čine žene a 11 ili 45.83 odsto čine muškarci. Iako žene čine većinu osoblja sa neznatnom razlikom, one nisu pozicionirane na jedinoj rukovodećoj ulozi u školi ove veličine – na funkciji direktora.¹³⁴

Škola ima ukupno 154 učenika, 77 devojčica i 79 dečaka, gde su, sa izuzetkom troje učenika iz romske zajednice, svi Albanci.¹³⁵

Škola je smeštena u novom objektu, na svu sreću su iskorišćene prednosti planiranja u kasnijem periodu i velika pažnja je posvećena osobama sa invaliditetom. Škola ima rampu na ulazu, ima ravne pragove, toalet koji smešta ovu kategoriju, signalizaciju za gluve. Međutim, nedostaje joj lift za drugi sprat, kao i zvučna signalizacija za slepe osobe. Angažovan je asistent koji pruža usluge jednom učeniku koji koristi invalidska kolica, ali nemaju imao poseban program stručnog osposobljavanja osoba sa invaliditetom kao nijednu zaposlenu osobu sa invaliditetom.¹³⁶

Ne samo da škola nema standardni postupak koji iziskuje izjašnjavanje o seksualnoj orijentaciji, već njeno rukovodstvo ovo pitanje smatra pravom svakih od njih i po njima, svako treba da se oseća onako kako želi.¹³⁷

Osoblje škole je upoznato sa Zakonom o zaštiti od diskriminacije, ali iz škole kažu da im nisu podelili: Konvenciju o pravima deteta i Istambulsku konvenciju.¹³⁸

¹³⁴Upitnik Kallxo.com sa Sh.f.m.u. „Ditët e Minatorit“, 10. april 2023, Kišnica, Gračanica

¹³⁵Upitnik Kallxo.com sa Sh.f.m.u. „Ditët e Minatorit“, 10. april 2023, Kišnica, Gračanica

¹³⁶Poseta Kallxo.com u Sh.f.m.u. „Ditët e Minatorit“, 10. april 2023, Kišnica, Gračanica,

¹³⁷Intervju Kallxo.com sa Vezinom Bitićijem, direktorom škole „Ditët e Minatorit“, 10. april 2023, Kišnica, Priština

¹³⁸Intervju Kallxo.com sa Vezinom Bitićijem, direktorom škole „Ditët e Minatorit“, 10. april 2023, Kišnica, Priština



Izazovi Opštine Gnjilane

Opština Gnjilane je još jedna opština u kojoj postoje izraženi nedostaci u infrastrukturi za osobe sa invaliditetom. Ova opština ima empirijske podatke o ovom aspektu samo za škole, u kom slučaju 90% škola ima rampe, a samo 6 njih ima posebne namenjene toalete.¹³⁹ Ovakvo stanje predstavlja veoma nizak nivo ispunjavanja infrastrukturnih potreba u odnosu na zakonom propisane zahteve, na osnovu kojih bi trebalo da postoji lift, zvučna signalizacija za slepe i oznake za gluvoneme osobe. Štaviše, u ovom trenutku ovo vodeće telo Gnjilana nema nijedan projekat ili aktivnu saradnju u ovom trenutku, koji bi označio početak realizacije potencijalne vizije u ovom aspektu. Sve to uz preko 200 učenika sa invaliditetom, a da ne pomenemo osobe drugih starosnih dobi. Iako ovim učenicima nije ponuđena odgovarajuća infrastruktura, niti ih Uprava za obrazovanje finansijski podržava, oni se potpomažu u školovanju obezbeđivanjem asistenata, prevodilaca, pomoćnih vaspitača i pomoćnih nastavnika.¹⁴⁰ Opština Gnjilane, koja ima ukupno 12 direkcija, ima izraženu rodnu nesrazmeru, samo 4 žene ili 33.33 odsto su direktori u odnosu na 8 muškaraca ili 66.66 odsto direktora ukupno.¹⁴¹ Obaveza ravnopravne rodne zastupljenosti takođe je pravno obavezujuća i za nivoe odlučivanja.¹⁴²

¹³⁹Elektronska prepiska Kallxo.com sa Opštinom Gnjilane, 1. novembar 2023.

¹⁴⁰Elektronska prepiska Kallxo.com sa Opštinom Gnjilane, 1. novembar 2023.

¹⁴¹<https://kk.rks-gov.net/gjilan/nees/drejtoret-komunale-te-gjilanit-prezantojne-punen-3-mujore-janar-mars-2023/>, 27. oktobar 2023.

¹⁴²Zakon o rodnoj ravnopravnosti, član 3 stav 1.15

Kapaciteti Direkcije administracije – Opština Gnjilane

Žena/Žene na rukovodećim funkcijama	Da	Asistent za osobe sa invaliditetom	Da
Jednaka rodna zastupljenost	Ne	alba na diskriminaciju u vašoj ustanovi	Da
Zapošljavanje zajednica	Da	Osoblje obučeno o propisima o ljudskim pravima	Da
Infrastruktura za osobe sa invaliditetom	Delimično	Edukacija osoblja/studenta o međunarodnim konvencijama	Delimično
Toaleti pristupačni za osobe sa invaliditetom	Ne	Nametnuto izjašnjavanje o seksualnoj orijentaciji osoba LGBTI+	Ne
Vizija za adaptaciju prostora	Nema podataka	Zapošljavanje osoba sa invaliditetom	Da

Stalnu administraciju Direkcije administracije u opštini Gnjilane čini ukupno 42 osobe. Od ovog broja, 28 ili 66.66 odsto su muškarci a 14 ili 33.33 odsto žene.¹⁴³ Ovakva situacija oslikava neravnopravnu rodnu zastupljenost ako uzmemo u obzir zahteve Zakona o rodnoj ravnopravnosti, koji nalaže da svaka javna ustanova ima 50-50 zastupljenost polova.¹⁴⁴ Na čelu Direkcije administracije se nalazi jedna žena.¹⁴⁵ Obaveza ravnopravne rodne zastupljenosti takođe je pravno obavezujuća za nivoe odlučivanja.¹⁴⁶

Pored albanske većine, u direkciji je zaposlen i jedan Rom i jedan Srbin. Prvi služi u Centru za usluge građanima, prima sve zahteve upućene službenicima Opštinskog centra, dok drugi, druga službenica radi u matičnoj službi, dostavlja građanima dokumenta, vrši upis rođenih i umrlih.¹⁴⁷

Poslednje investicije u objekat u kome je smeštena administracija izvršene su pre nepune dve godine. Ove investicije donele su određena poboljšanja u ispunjavanju obaveza koje proizilaze u vezi sa stvaranjem jednakog pristupa za osobe sa invaliditetom. Izgrađene su rampe, na ulazu u objekat ali i unutar njega. Međutim, ostavljeno je po strani postavljanje adekvatnih oznaka i zvučne signalizacije za gluve i slepe, posebna parking mesta za ovu kategoriju nisu obeležena, a toalet koji se nalazi na prvom spratu nije adaptiran. Pozitivna je činjenica da u ustanovi postoji asistent u slučaju potrebe za licima sa takvim potrebama. Opštinski službenici su održali obuke za osobe sa invaliditetom, one koji imaju problema sa govorom, znakovnim jezikom.¹⁴⁸

Opštinska administracija u Gnjilanu ima osoblje koje je obučeno o propisima o ljudskim pravima. U ovoj administraciji, koja radi u objektu odvojenom od političkog osoblja predsednika opštine, samo jednom je pre tri godine usmeno podneta prijava za diskriminaciju i to po osnovu diskriminacije romske zajednice.¹⁴⁹

Zakon o zaštiti od diskriminacije i njegove posledice dostavljen je administraciji. Zvaničnici su takođe dobro informisani o pravima deteta, ali ne i o Istambulskoj konvenciji.¹⁵⁰

¹⁴³Upitnik Kallxo.com sa Direkcijom administracije – opština Gnjilane, 3. maj 2023, Gnjilane

¹⁴⁴Zakon o rodnoj ravnopravnosti, član 3 stav 1.15, član 6, stav 8

¹⁴⁵<https://kk.rks-gov.net/gjilan/administrate/>, 27. oktobar 2023.

¹⁴⁶Zakon o rodnoj ravnopravnosti, član 3 stav 1.15

¹⁴⁷Intervju Kallxo.com sa Ardian Fonići, službenik Direkcije administracije – opština Gnjilane, 3. maj 2023, Gnjilane

¹⁴⁸Poseta ekipe Kallxo.com Direkciji administracije, Opština Gnjilane, 3. maj 2023, Gnjilane

¹⁴⁹Upitnik Kallxo.com sa Direkcijom administracije – opština Gnjilane, 3. maj 2023, Gnjilane

¹⁵⁰Intervju Kallxo.com sa Ardianom Fonićijem, službenik – Direkcija administracije, Opština Gnjilane, 3. maj 2023.

Kapaciteti Centra za porodičnu medicinu - Gnjilane

Žena/Žene na rukovodećim funkcijama	Da	Asistent za osobe sa invaliditetom	Ne
Jednaka rodna zastupljenost	Ne (na listu muškaraca)	alba na diskriminaciju u vašoj ustanovi	Ne
Zapošljavanje zajednica	Da	Osoblje obučeno o propisima o ljudskim pravima	Ne
Infrastruktura za osobe sa invaliditetom	Delimično	Edukacija osoblja/studenta o međunarodnim konvencijama	Ne
Toaleti pristupačni za osobe sa invaliditetom	Da	Nametnuto izjašnjavanje o seksualnoj orijentaciji osoba LGBTI+	Ne
Vizija za adaptaciju prostora	Nema podataka	Zapošljavanje osoba sa invaliditetom	Ne

Glavni centar za porodičnu medicinu „Dr Nagip Redžepi“ ima 240 zaposlenih. Od ovog broja, 183 ili 76.25 odsto su žene a 77 ili 32.08 odsto zaposlenih su muškarci.¹⁵¹ Žene vode rad na nizu rukovodećih funkcija, uključujući: direktorku, šeficu službi, v.d. glavne sestre i odgovorne medicinske sestre. Etnički sastav osoblja je raznovrsniji, pored albanske većine gde rade i Turci i Romi.¹⁵²

Ovaj GCPM se nalazi u novom objektu i tu je počeo sa radom tek od jula 2022. godine. Ova vremenska prednost je izražena u većoj pažnji u prilagođavanju objekta potrebama osoba sa invaliditetom. Objekat ima obeležen parking, liftove, 10 zasebnih namenskih toaleta, oznake na hodnicima, nema pragova. Međutim, potrebno je raditi na obezbeđivanju zvučne signalizacije za slepe.¹⁵³ I pored velikog broja zaposlenih, u ovoj zdravstvenoj ustanovi ne radi nijedna osoba sa invaliditetom. Ostalo postojeće osoblje nije pohađalo nikakav poseban program stručnog usavršavanja za rad sa osobama sa invaliditetom.¹⁵⁴

U ovoj ustanovi ne postoji standardna procedura koja iziskuje izjašnjavanje zaposlenih o njihovoj seksualnoj orijentaciji ili onih koji tu dobijaju usluge. Međutim, razlog za to nije taj da je to nužno bio izbor institucije, GCPM se služi obrascima i postupcima Ministarstva zdravlja i Instituta za javno zdravlje.¹⁵⁵

GCPM nema osoblje obučeno o pravnoj regulativi. Institucija nema ni kodeks ponašanja ni etičke propise. U tom smislu, na sreću, nisu imali nijednu prijavu ili pritužbu po osnovu diskriminacije.

¹⁵¹Upitnik Kallxo.com sa GCPM „Dr. Nagip Redžepi“, 3. maj 2023, Gnjilane

¹⁵²Upitnik Kallxo.com sa GCPM „Dr. Nagip Redžepi“, 3. maj 2023, Gnjilane

¹⁵³Poseta Kallxo.com objektu GCPM „Dr. Nagip Redžepi“, 3. maj 2023, Gnjilane

¹⁵⁴Upitnik Kallxo.com sa CPM „Dr. Nagip Redžepi“, 3. maj 2023, Gnjilane

¹⁵⁵Intervju Kallxo.com sa Arbenitom Hajdari - direktorka, CPM „Dr. Nagip Redžepi“, 3. maj 2023, Gnjilane

Ograničeni kapaciteti Centra za socijalni rad – Gnjilane

Žena/Žene na rukovodećim funkcijama	Da	Asistent za osobe sa invaliditetom	Ne
Jednaka rodna zastupljenost	Ne (na štetu muškaraca)	alba na diskriminaciju u vašoj ustanovi	Ne
Zapošljavanje zajednica	Da	Osoblje obučeno o propisima o ljudskim pravima	Da
Infrastruktura za osobe sa invaliditetom	Ne	Edukacija osoblja/studenta o međunarodnim konvencijama	Da
Toaleti pristupačni za osobe sa invaliditetom	Ne	Nametnuto izjašnjavanje o seksualnoj orijentaciji osoba LGBTI+	Nema podataka
Vizija za adaptaciju prostora	Ne	Zapošljavanje osoba sa invaliditetom	Da

Centar za socijalni rad u Gnjilanu ima 11 zaposlenih, od kojih 8 ili 72.72 odsto čine žene i 3 ili 27.27 odsto muškarci.¹⁵⁶ Pored Albanaca, u ovom centru radi i jedna Srпкиnja, službenica za pomoć.¹⁵⁷ Centar zapošljava jednog zaposlenog sa invaliditetom po redovnom ugovoru i dva radnika sa ugovorom o delu.

Objekat CSR-a je renoviran pre 10 godina, od tada nije bilo inicijativa da se nastavi sa njegovom daljom adaptacijom za osobe sa invaliditetom. Ova ustanova jedva ispunjava zakonske obaveze za jednak pristup osoba sa invaliditetom. Za ovu kategoriju je predviđena samo rampa na prvom spratu, dok na drugom spratu nema lifta ili drugog alternativnog pristupa, toaleti nisu prilagođeni, zvučna signalizacija i oznake neophodne za gluve i slepe takođe ne postoje.¹⁵⁸

Osoblje je pohađalo program posebnog stručnog usavršavanja osoba sa invaliditetom, koje su realizovane u saradnji sa HANDIKOS-om i bile su usmerene upravo na rad sa osobama sa takvim potrebama.¹⁵⁹

CSR ima osoblje koje je obučeno o propisima o ljudskim pravima. Pritužbe na diskriminaciju su primane samo usmeno, ali formalno niko nije podneo prijavu za ovako nešto.¹⁶⁰

Ova institucija je obaveštena i podelila je sa osobljem: Zakon o zaštiti od diskriminacije, Istambulsku konvenciju i Konvenciju o pravima deteta.¹⁶¹

¹⁵⁶Upitnik Kallxo.com u CSR - Gnjilane, 3. maj 2023, Gnjilane

¹⁵⁷Intervju sa direktorom CSR - Gnjilane, Murseljom Zimberijem, 3. maj 2023, Gnjilane

¹⁵⁸Poseta Kallxo.com u CSR - Gnjilane, 3. maj 2023, Gnjilane

¹⁵⁹Upitnik CSR - Gnjilane sa Kallxo.com, 3. maj 2023, Gnjilane

¹⁶⁰Upitnik CSR - Gnjilane sa Kallxo.com, 3. maj 2023, Gnjilane

¹⁶¹Intervju sa direktorom CSR - Gnjilane, Murseljom Zimberijem, 3. maj 2023, Gnjilane

Ograničeni kapaciteti u srednjoj školi „Zenel Hajdini“ - Gnjilane

Žena/Žene na rukovodećim funkcijama	Ne	Asistent za osobe sa invaliditetom	Da
Jednaka rodna zastupljenost	Nema podataka	alba na diskriminaciju u vašoj ustanovi	Ne
Zapošljavanje zajednica	Ne	Osoblje obučeno o propisima o ljudskim pravima	Da
Infrastruktura za osobe sa invaliditetom	Ne	Edukacija osoblja/studenta o međunarodnim konvencijama	Ne
Toaleti pristupačni za osobe sa invaliditetom	Da	Nametnuto izjašnjavanje o seksualnoj orijentaciji osoba LGBTI+	Ne
Vizija za adaptaciju prostora	Ne	Zapošljavanje osoba sa invaliditetom	Ne

Gimnazija „Zenel Hajdini“ zapošljava 68 radnika i mesto gde nastavu pohađa čak 760 učenika. Žene nisu deo direkcije škole, etnička struktura škole je prilično homogena, kako za zaposlene tako i za učenike, svi dolaze iz albanske zajednice.¹⁶²

Poslednja infrastrukturna ulaganja su izvršena pre 3 godine. I pored toga što investicije kasne, mnoge obaveze koje proizilaze iz zakona koji obezbeđuje jednak pristup osobama sa invaliditetom nisu ispoštovane. Škola ima rampu na prvom spratu, ali nema lifta za drugi sprat, nema oznake niti adekvatnu zvučnu signalizaciju za gluve i slepe, pa čak ni toalete za ovu kategoriju. Sve to uprkos činjenici da nastavu pohađa 3 učenika sa takvim potrebama. Škola ima asistente za slabovide osobe, odnosno tumača za znakovni jezik. Dok ostali nastavnici nisu pohađali nikakav poseban program stručnog usavršavanja za osobe sa invaliditetom.¹⁶³

Škola ima osoblje obučeno u oblasti ljudskih prava. Kroz priručnike koje pružaju neke nevladine organizacije, dobro su informisani o pravima deteta, uključujući Konvenciju o zaštiti prava deteta. Međutim, uprava se nije pobrinula da sa osobljem ili studentima podeli Istambulsku konvenciju ili Zakon o zaštiti od diskriminacije. Trenutno su red i prava u školi definisani Kodeksom ponašanja u školi.¹⁶⁴

Nijedna standardna procedura ne zahteva izjašnjavanje zaposlenih ili učenika o njihovoj seksualnoj orijentaciji. Niti je škola ikada primila prijavu ili drugi motiv koji bi predstavljao osnov za diskriminaciju, škola nikada nije dobila nikakvu prijavu ili žalbu. U okviru ove obrazovne ustanove radi Savet učenika koji organizuje tribine za podizanje svesti učenika protiv vršnjačkog nasilja. Sama institucija podržava savet i daje mu prostor da organizuje debate i radionice na ove teme.¹⁶⁵

¹⁶²Upitnik Kallxo.com sa Gimnazijom „Zenel Hajdini“, 3. maj 2023, Gnjilane

¹⁶³Intervju Kallxo.com sa Škeljćimom Ljatifijem – koordinatorom gimnazije „Zenel Hajdini“, 3. maj 2023, Gnjilane

¹⁶⁴Intervju Kallxo.com sa Škeljćimom Ljatifijem – koordinatorom gimnazije „Zenel Hajdini“, 3. maj 2023, Gnjilane

¹⁶⁵Upitnik Kallxo.com sa Gimnazijom „Zenel Hajdini“, 3. maj 2023, Gnjilane



Izazovi Opštine Vitina

Žena/Žene na rukovodećim funkcijama	Da	Asistent za osobe sa invaliditetom	Nema podataka
Jednaka rodna zastupljenost	Ne	alba na diskriminaciju u vašoj ustanovi	Da
Zapošljavanje zajednica	Da	Osoblje obučeno o propisima o ljudskim pravima	Delimično
Infrastruktura za osobe sa invaliditetom	Delimično	Edukacija osoblja/studenta o međunarodnim konvencijama	Delimično
Toaleti pristupačni za osobe sa invaliditetom	Da	Nametnuto izjašnjavanje o seksualnoj orijentaciji osoba LGBTI+	Ne
Vizija za adaptaciju prostora	Da	Zapošljavanje osoba sa invaliditetom	Ne

Opština Vitina ima ukupno 1160 zaposlenih, od kojih 524 ili 45.17% čine žene, dok su 636 ili 54.82% muškarci.¹⁶⁶ Ovakva situacija oslikava neravnomernu rodnu zastupljenost ako uzmemo u obzir zahteve Zakona o rodnoj ravnopravnosti, koji nalaže da svaka javna institucija mora imati rodnu zastupljenost od 50-50.¹⁶⁷

Rodne razlike su otvorene i u opštinskim direkcijama, gde od njih 9, 6 vode muškarci, a samo 3 žene.¹⁶⁸ Obaveza ravnopravne rodne zastupljenosti takođe je pravno obavezujuća za nivoe odlučivanja. Žena u ovom gradu je i na čelu GCPM-a, a 4 od ukupno 17 škola vode žene.¹⁶⁹

Reč je o praksi koju, međutim, devojke/žene mogu uzeti kao afirmativnu meru, imajući u vidu da uredba o dodeli stipendija studentima propisuje da se pod jednakim uslovima prednost daje devojka, kada je reč o dodeli stipendija.¹⁷⁰

U opštini Vitina trenutno nema oznaka niti zvučne signalizacije za slepe i gluve osobe, kao ni liftova ili toaleta prilagođenih potrebama osoba sa invaliditetom.¹⁷¹ Međutim, drumska infrastruktura, kao što su trotoari, objekti opštinske administracije uređeni su rampama, a parking mesta su rezervisana za osobe sa invaliditetom. Međutim, u opštinskom planu su uređenje kapaljke za slepe osobe, koja će biti uređena na gradskom trgu (u sufinansiranju sa Kosovskim centrom za javnu bezbednost), kao i dva projekta uređivanja drumske infrastrukture, izgradnja dva trotoara na dva lokalna puta (sa rampama za OSI) i dva šetališta. Trenutno je u toku montaža lifta u gradskom GCPM-u. Svi ovi nedostaci prevladavaju uprkos činjenici da u celoj opštini 40 učenika sa osnovnim potrebama pohađa nastavu u potpunosti, a u samim opštinskim institucijama samo je jedna devojka/žena zaposlena u ovoj kategoriji i nalazi se na funkciji recepcionerke u GCPM.¹⁷² Toliki broj zaposlenih u javnim institucijama nije dovoljan kada se uzmu u obzir zakonske obavezne mere da na pedeset zaposlenih dolazi jedan zaposleni sa invaliditetom.¹⁷³

¹⁶⁶Elektronska prepiska Kallxo.com sa Sokoljom Haljitijem – predsednikom Opštine Vitina, 11. oktobar 2023.

¹⁶⁷Zakon o rodnoj ravnopravnosti, član 3 stav 1.15, član 6, stav 8

¹⁶⁸<https://kk.rks-gov.net/viti/drejtorige/>, 27. oktobar 2023.

¹⁶⁹Zakon o rodnoj ravnopravnosti, član 3 stav 1.15

¹⁷⁰Elektronska prepiska Kallxo.com sa Sokoljom Haljitijem – predsednikom Opštine Vitina, 11. oktobar 2023.

¹⁷¹Elektronska prepiska Kallxo.com sa Sokoljom Haljitijem – predsednikom Opštine Vitina, 11. oktobar 2023.

¹⁷²Elektronska prepiska Kallxo.com sa Sokoljom Haljitijem – predsednikom Opštine Vitina, 11. oktobar 2023.

¹⁷³Zakon o osposobljavanju, stručnom usavršavanju i zapošljavanju osoba sa invaliditetom, član 12, stav 2

Opština Vitina nema standardnu proceduru koja zahteva izjašnjavanje o seksualnoj orijentaciji njenih zaposlenih, korisnika usluga ili učenika. Takođe se ne organizuju aktivnosti, simbolični dani ili bilo šta drugo što obeležava seksualnu različitost u gradu.¹⁷⁴

Vitina nije mogla da pruži empirijske podatke o broju učenika iz manjinskih zajednica koji tamo pohađaju nastavu, niti koliko nealbanskih učenika pohađa nastavu u albanskim školama.¹⁷⁵

U nastojanju da izveštaj rasvetli zapošljavanje manjinskih zajednica u javnim institucijama, zanima nas koliko je zaposlenih u javnim institucijama na opštinskom nivou. Pored Albanaca, u lokalnim institucijama ovog grada rade i 3 Srбина. Niko od njih nije na rukovodećoj funkciji.

Kada je u pitanju diskriminacija, najčešća vrsta diskriminacije sa kojom se susreću u Vitini je upravo zapošljavanje osoba sa invaliditetom.¹⁷⁶

Organizovana je obuka o Istambulskoj konvenciji sa jednim delom zaposlenih iz svih institucija, dok Zakon o zaštiti od diskriminacije i Konvencija o pravima deteta nisu podeljeni zaposlenima i učenicima.¹⁷⁷

Opština Vitina zapošljava čak 168 osoba od kojih 100 ili 59.52 odsto čine muškarci, dok su 68 ili 40.47 odsto žene.¹⁷⁸ Ovakva situacija oslikava neravnopravnu rodnu zastupljenost ako uzmemo u obzir zahteve Zakona o rodnoj ravnopravnosti, koji nalaže da svaka javna institucija ima zastupljenost polova u srazmeri 50-50.¹⁷⁹

Objekat opštine ima obeležen parking, rampu za pristup, lift, signalizaciju, adaptirani toalet. Međutim, postoji nedostatak zvučne signalizacije za slepe osobe,¹⁸⁰ što je u suprotnosti sa zakonskim zahtevima za stvaranje jednakog pristupa za ova lica.

¹⁷⁴Elektronska prepiska Kallxo.com sa Sokoljom Haljitijem – predsednikom Opštine Vitina, 11. oktobar 2023.

¹⁷⁵Upitnik Kallxo.com sa Opštinom Vitina, 15. jun 2023, Vitina

¹⁷⁶Elektronska prepiska Kallxo.com sa Sokoljom Haljitijem – predsednikom Opštine Vitina, 11. oktobar 2023.

¹⁷⁷Elektronska prepiska Kallxo.com sa Sokoljom Haljitijem – predsednikom Opštine Vitina, 11. oktobar 2023.

¹⁷⁸Upitnik Kallxo.com sa Opštinom Vitina, 15. jun 2023, Vitina

¹⁷⁹Zakon o rodnoj ravnopravnosti, član 3 stav 1.15, član 6, stav 8

¹⁸⁰Poseta ekipe Kallxo.com objektu Opštine Vitina, 15. jun 2023, Vitina

Kapaciteti Glavnog centra za porodičnu medicinu - Vitina

Glavni centar za porodičnu medicinu u Vitini ima 142 zaposlenih od kojih su 88 ili 61.47 odsto žene i 54 ili 38 odsto muškarci.¹⁸¹ Ovakva situacija oslikava neravnopravnu rodnu zastupljenost u odnosu na zakonske zahteve, i to na štetu muškaraca. Žene vode ustanovu upravljajući nekim od ključnih pozicija u ovoj zdravstvenoj ustanovi, uključujući njenu direktorku, šeficu porodične medicine, koordinatoriku za kontinuirano stručno usavršavanje, šeficu najvećeg CPM-a i šeficu pedijatrije.¹⁸²

U glavnoj zdravstvenoj ustanovi u Vitini nema zaposlenih iz manjinskih zajednica.¹⁸³

U Centru nema zaposlenih iz reda osoba sa invaliditetom, što je u suprotnosti zakonskim uslovima za zapošljavanje ove kategorije.¹⁸⁴

Investicije realizovane 2022, 2023. godine i one koje još uvek traju odgovorile su na jedan deo zakonskih uslova za ispunjavanje potreba osoba sa invaliditetom, kao što su: rampe, lift (koji je u fazi remonta). Međutim, još uvek nedostaje zvučna signalizacija za slepe i toaleti za osobe sa invaliditetom. U institucijama nema nijednog asistenta koji opslužuje osobe sa invaliditetom. Osoblje je pohađalo programe za posebno stručno usavršavanje za rad sa osobama sa invaliditetom.¹⁸⁵

Osoblje centra nije obučeno o zakonskim propisima o ljudskim pravima i isti nikada nije prihvatio nijednu prijavu ili pritužbu po osnovu diskriminacije.¹⁸⁶

¹⁸¹Upitnik Kallxo.com sa Glavnim centrom za porodičnu medicinu u Vitini, 15. jun 2023, Vitina

¹⁸²Upitnik Kallxo.com sa Glavnim centrom za porodičnu medicinu u Vitini, 15. jun 2023, Vitina

¹⁸³Upitnik Kallxo.com sa Glavnim centrom za porodičnu medicinu u Vitini, 15. jun 2023, Vitina

¹⁸⁴Zakon o osposobljavanju, stručnom usavršavanju i zapošljavanju osoba sa invaliditetom, član 12, stav 1

¹⁸⁵ Poseta ekipe Kallxo.com GCPM-u u Vitini, 15. jun 2023, Vitina

¹⁸⁶Upitnik Kallxo.com sa Glavnim centrom za porodičnu medicinu u Vitini, 15. jun 2023, Vitina

Ograničeni kapaciteti Srednje škole Gimnazija „Kuvendi i Lezhës“ – Vitina

Žena/Žene na rukovodećim funkcijama	Ne	Asistent za osobe sa invaliditetom	Ne
Jednaka rodna zastupljenost	Ne	alba na diskriminaciju u vašoj ustanovi	Ne
Zapošljavanje zajednica	Ne	Osoblje obučeno o propisima o ljudskim pravima	Ne
Infrastruktura za osobe sa invaliditetom	Delimično	Edukacija osoblja/studenta o međunarodnim konvencijama	Nema podataka
Toaleti pristupačni za osobe sa invaliditetom	Ne	Nametnuto izjašnjavaње o seksualnoj orijentaciji osoba LGBTI+	Nema podataka
Vizija za adaptaciju prostora	Da	Zapošljavanje osoba sa invaliditetom	Ne

Gimnazija „Kuvendi i Lezhës“ je radno mesto za 66 osoba, od kojih 26 ili 39.39 odsto čine žene i 40 ili 60.60 odsto čine muškarci, nijedna žena nije na rukovodećoj funkciji.¹⁸⁷ Školu pohađa 800 učenika, od kojih 472 ili 59 odsto čine devojčice a 328 ili 41 odsto dečaci. Svi ovi učenici su albanske nacionalnosti.¹⁸⁸

Za pristup osoba sa invaliditetom gimnazija ima dve rampe, ali joj nedostaje: zvučna signalizacija za slepe, lift, obeleženi parking, posebno namenjeni toaleti. Dobra je vest da će škola ove godine ostvariti koristi od renoviranja u iznosu od 600,000 evra iz IPA 3 fondova. Škola obrazlaže da nema toalete koji su posebno adaptirani, imajući u vidu da je objekat star. Štaviše, u ovoj obrazovnoj ustanovi nema asistenta za osobe koje pripadaju ovoj kategoriji.¹⁸⁹

Gimnazija ima osoblje obučeno o zakonskim propisima za ljudska prava i ista nikada nije primila nijednu prijavu ili pritužbu po osnovu diskriminacije. Međutim, kada se desi da učenici postanu žrtve nasilja, diskriminacije, uznemiravanja, onda se tim pitanjima bavi školski psiholog. Ostalo osoblje nije pohađalo nikakav poseban program stručnog usavršavanja za ove osobe, međutim psiholog je završio peti nivo programa za decu sa invaliditetom u organizaciji MESTI.¹⁹⁰

¹⁸⁷Upitnik Kallxo.com sa Glavnim centrom za porodičnu medicinu u Vitini, 15. jun 2023, Vitina

¹⁸⁸Upitnik Kallxo.com sa gimnazijom „Kuvendi i Lezhës“, 15. jun 2023, Vitina

¹⁸⁹Poseta ekipe Kallxo.com gimnaziji „Kuvendi i Lezhës“, 15. jun 2023, Vitina

¹⁹⁰Upitnik Kallxo.com sa gimnazijom „Kuvendi i Lezhës“, 15. jun 2023, Vitina



Preporuke

- Javnim institucijama se preporučuje da osmisle politike zapošljavanja koje podstiču uključivanje nevećinskih zajednica.
- Nevećinskim zajednicama se preporučuje da budu uključene na rukovodeća mesta, posebno ona u obrazovanju.
- Javnim institucijama se preporučuje da počnu sa sprovođenjem zakonskih obaveza za zapošljavanje osoba sa invaliditetom.
- Prostor za rad u javnim institucijama treba prilagoditi kako bi se garantovale mogućnosti zapošljavanja za osobe sa invaliditetom.
- Preporučuje se Vladi Kosova da pokrene proces identifikacije institucija koje ne zapošljavaju osobe sa invaliditetom.
- Univerzitetu u Prištini se preporučuje da u svoje osoblje uključi članove iz nevećinskih zajednica.
- Preporučuje se da se javni prostori oko zgrada prilagode za pristup osoba sa invaliditetom.
- Preporučuje se Ministarstvu obrazovanja i opštinama da ulože u adaptaciju školskih prostora za pristup osoba sa invaliditetom.
- Centrima za socijalni rad se preporučuje sprovođenje standarda pristupa i rodne ravnopravnosti pri zapošljavanju.
- Opštinama Kosova se preporučuje da počnu da promovišu politike koje omogućavaju uključivanje žena na rukovodeće funkcije.
- Vladi Kosova se preporučuje da definiše građevinske standarde koji će se primenjivati u svim javnim institucijama koji propisuju pravila i standarde pristupa za osobe sa invaliditetom.
- Javnim institucijama se preporučuje da edukuju osoblje o propisima o zaštiti ljudskih prava.
- Javne institucije moraju kreirati standardne procedure koje obavezuju službenike na adekvatno poznavanje Zakona o zaštiti od diskriminacije, Istambulske konvencije i Konvencije o pravima deteta.
- Institucijama u zemlji se preporučuje pokretanje kampanja edukacije koje jačaju prijavljivanje diskriminacije i isticanje pitanja diskriminacije.
- Javnim institucijama se preporučuje da preduzmu aktivnosti koje promovišu ravnopravnost i toleranciju, posebno prema marginalizovanim grupama i LGBTI+ zajednici.

Vodič za objašnjenje pravnih pravila

Republika Kosovo je stvorila zakonske obaveze za institucije u vezi sa borbom protiv diskriminacije i podrškom marginalizovanim grupama.

Ustav definiše zemlju kao multietničko društvo.¹⁹¹ Isti propisuje da se niko ne sme diskriminisati na osnovu rase, boje, pola, jezika, veroispovesti, političkog društvenog porekla, veze sa nekom zajednicom, imovine, ekonomskog ili socijalnog stanja, seksualnog opredeljenja, rođenja, ograničene sposobnosti ili nekog drugog ličnog statusa.

Štaviše, najviši akt same zemlje afirmiše koncept poznat kao „pozitivna diskriminacija“ prihvatanjem donošenja neophodnih mera za zaštitu i unapređenje prava pojedinaca i grupa koje su u neravnopravnom položaju, privremeno, nasuprot načelima jednake pravne zaštite.¹⁹²

U smislu ustavnih odredaba, Kosovo ima iskren pristup ne samo kada je reč o potpunoj integraciji etničkih zajednica u zemlju, već i kada je reč o očuvanju i razvoju njihovog identiteta. Ustavom se postavljaju temelji obrazovanja na maternjem jeziku, medija na maternjem jeziku, pa i nesmetanog kontakta sa bilo kojom državom, a posebno sa državom sa kojom imaju zajednički karakter.¹⁹³

Zapošljavanje zajednica u javnim organima i preduzećima je takođe zagarantovano pravo.¹⁹⁴ A tamo gde zajednice čine najmanje 10 odsto stanovništva, a da ne čine većinu, one imaju mesto zamenika predsedavajućeg Skupštine opštine za zajednice.¹⁹⁵

Zaštita u ovom segmentu dodatno je konkretizovana Zakonom o zaštiti od diskriminacije. Sve državne i lokalne institucije, fizička i pravna lica, javnog i privatnog sektora moraju delovati u skladu sa njegovim principima.¹⁹⁶ Ovaj zakon smatra diskriminacijom uskraćivanje odgovarajuće infrastrukture za osobe sa invaliditetom, u skladu sa njihovim potrebama, osim kada je to nerazuman teret za lice koje je dužno da je obezbedi i nije u suprotnosti sa važećim zakonima.¹⁹⁷

Sva ministarstva i opštine su dužne da odrede nadležnu jedinicu ili službenika za koordinaciju i izveštavanje o sprovođenju Zakona o zaštiti od diskriminacije. Vlada, na predlog Kancelarije za dobro upravljanje, podzakonskim aktom utvrđuje način koordinacije, izveštavanja i saradnje sa Kancelarijom za dobro upravljanje, institucionalnih mehanizama za zaštitu od diskriminacije.¹⁹⁸

Sankcije za kršenje odredaba ovog zakona su krivične prirode u slučajevima kada postoji krivično delo¹⁹⁹ dok je u slučajevima kada je diskriminacija prekršaj, prema ovom zakonu zaprećena novčana kazna. Pravna zaštita je zagarantovana i građanskim tužbama koje se mogu uputiti sudu.²⁰⁰

¹⁹¹Ustav Republike Kosovo, član 3, stav 1

¹⁹²Ustav Republike Kosovo, član 24, stav 2 i 3

¹⁹³Ustav Republike Kosovo, član 59

¹⁹⁴Ustav Republike Kosovo, član 61

¹⁹⁵Ustav Republike Kosovo, član 62, stav 1

¹⁹⁶Zakon o zaštiti od diskriminacije, član 2, stav 1

¹⁹⁷Zakon o zaštiti od diskriminacije, član 4, stav 1.8.

¹⁹⁸Zakon o zaštiti od diskriminacije, član 11

¹⁹⁹Zakon o zaštiti od diskriminacije, član 17

²⁰⁰Zakon o zaštiti od diskriminacije, član 13

Drugi pravni osnov za suzbijanje diskriminacije je Zakon o osposobljavanju, stručnom usavršavanju i zapošljavanju osoba sa invaliditetom.

Ovaj zakon propisuje da osoba sa invaliditetom ima pravo na osposobljavanje i stručno usavršavanje. Kaže da se u određenim slučajevima, kada su osposobljavanje i stručno usavršavanje neophodni, osposobljavanje se može obaviti u specijalnim školama i drugim ustanovama prema planovima osposobljavanja i stručnog usavršavanja.²⁰¹ Prema ovom zakonu, svaki poslodavac je dužan da na svakih pedeset radnika zaposli jednu osobu sa invaliditetom. Organi državne uprave, poslodavci u privatnom i javnom sektoru, kao i nevladine organizacije su dužni da zapošljavaju osobe sa invaliditetom pod odgovarajućim uslovima za rad. Kada je reč o ovim odredbama, poslodavac i njegovo odgovorno lice kažnjavaju se novčanom kaznom od 500 do 2.000 evra ako diskriminišu pri zapošljavanju, ako ne uplaćuju poseban doprinos za unapređenje zapošljavanja osoba sa invaliditetom²⁰², a prema potencijalnoj obavez, uplaćuju u budžet Kosova, mesečne doprinose u iznosu od 1 odsto iznosa minimalne zarade, oni koji ne prijavljuju svoje zaposlene sa invaliditetom kancelarijama za zapošljavanje, kao i u slučaju da Centri za osposobljavanje koriste donacije u druge svrhe²⁰³. Prema zakonu, osposobljavanje, stručno usavršavanje i zapošljavanje osoba sa invaliditetom finansira se iz budžeta Kosova.²⁰⁴ Ovoj kategoriji su takođe posvećena dva administrativna uputstva: Administrativno uputstvo za procenu preostale radne sposobnosti – za koje organizacije koje zastupaju osobe sa invaliditetom navode da se uopšte ne primenjuje²⁰⁵, kao i Administrativno uputstvo o načinu, postupku i rokovima mesečne isplate za poslodavce koji ne zapošljavaju osobe sa invaliditetom.

U duhu borbe protiv diskriminacije i pružanja sveobuhvatnog pristupa nalazi se i Zakon o preduniverzitetskom obrazovanju.

U skladu sa njegovim odredbama, pristup i razvoj kroz sve nivoe preduniverzitetskog obrazovanja i osposobljavanja biće omogućen bez diskriminacije po postojećim ili pretpostavljenim osnovama, kao što su: pol, rasa, seksualna orijentacija, fizički, intelektualni ili bilo koji drugi invaliditet, bračni status, boja kože, religija, politička ili druga mišljenja, nacionalna, etnička ili društvena pripadnost, povezanost sa bilo kojom zajednicom, imovina, rođenje ili bilo koje drugo stanje učenika ili njegove porodice.²⁰⁶

Udžbenici na jezicima zajednica treba da budu besplatni.²⁰⁷

Ustanove za obrazovanje i osposobljavanje u našoj zemlji moraju da prime svu decu, bez obzira na njihovu fizičku, intelektualnu, socijalnu, jezičku ili drugu situaciju.²⁰⁸ Štaviše, ne treba smatrati da dete ima poteškoća u učenju samo zato što jezik, ili oblik jezika, na kojem se nastava odvija, nije isti kao jezik ili oblik jezika koji koristi kod kuće ili zato što pripada određenoj zajednici i u takvim slučajevima opština mora da obezbedi da se detetu pruži efikasna podrška na jeziku nastave.²⁰⁹

Na individualnoj je proceni opština da obezbede besplatan, bezbedan i pogodan prevoz za decu sa invaliditetom ili teškoćama u učenju koja pohađaju nastavu u opštinskoj školi.²¹⁰ Učenicima i deci koja koriste jezik znakova, kao prvi jezik treba ponuditi instrukcije o upotrebi znakovnog jezika i putem znakovnog jezika.²¹¹ Slabovidni i slepi imaju pravo da budu naučeni korišćenju Brajevog pisma, kao i potrebnim tehničkim pomagalima. Ovi učenici takođe imaju pravo na neophodnu orijentaciju i usmeravanje dok se kreću u školi, odlazak i dolazak iz škole i u kući.²¹²

Čak i Zakon o visokom obrazovanju na Kosovu ima isti sveobuhvatan duh. Jedan od njegovih osnovnih principa je pružanje jednakih mogućnosti svim studentima i zaposlenima u visokoškolskim ustanovama bez diskriminacije.²¹³

²⁰¹ Zakon o osposobljavanju, stručnom usavršavanju i zapošljavanju osoba sa invaliditetom, član 8

²⁰² Zakon o osposobljavanju, stručnom usavršavanju i zapošljavanju osoba sa invaliditetom, član 25

²⁰³ Zakon o osposobljavanju, stručnom usavršavanju i zapošljavanju osoba sa invaliditetom, član 12

²⁰⁴ Zakon o osposobljavanju, stručnom usavršavanju i zapošljavanju osoba sa invaliditetom, član 24

²⁰⁵ Elektronska prepiska Kallxo.com sa HANDIKOS, 30. oktobar 2023.

²⁰⁶ Zakon o preduniverzitetskom obrazovanju, član 6

²⁰⁷ Zakon o preduniverzitetskom obrazovanju, član 27

²⁰⁸ Zakon o preduniverzitetskom obrazovanju, član 40, stav 2.1

²⁰⁹ Zakon o preduniverzitetskom obrazovanju, član 39, stav 2

²¹⁰ Zakon o preduniverzitetskom obrazovanju, član 40, stav 1.3

²¹¹ Zakon o preduniverzitetskom obrazovanju, član 40, stav 3

²¹² Zakon o preduniverzitetskom obrazovanju, član 43, stav 3

²¹³ Zakon o visokom obrazovanju na Kosovu, član 2, stav 1.3

Zakon o obrazovanju u kosovskim opštinama obavezuje opštine da stvore uslove za pružanje vaspitnoobrazovnih usluga na srpskom jeziku.²¹⁴

Septembra 2016. godine, Vlada Kosova je izdala administrativno uputstvo sa ciljem da utvrdi afirmativne mere za registraciju kandidata iz nevećinskih zajednica u javnim institucijama visokog obrazovanja sa olakšicama. Njime je Vlada utvrdila kvote za mesta rezervisana za sve nevećinske zajednice, za: osnovne, master i doktorske studije.²¹⁵ Dalje, definisana je obaveza univerziteta da pored albanskog održavaju ispite i na turskom, bosanskom i srpskom jeziku.²¹⁶ Kvote za upis studenata iz nevećinskih zajednica u javne visokoškolske ustanove obuhvataju 12 odsto ukupnog broja studenata za prijem, po konkursu, u svaku akademsku jedinicu.²¹⁷ Štaviše, MESTI i javne visokoškolske ustanove, koje imaju kapacitete za domove i menze za studente, moraju da rezervišu 12 odsto ukupnog broja, za studente iz nevećinskih zajednica.²¹⁸

Opština Severna Mitrovica je jedina opština sa nadležnostima za visoko obrazovanje, uključujući registraciju i licenciranje školskih ustanova, zapošljavanje, isplatu plata i obuku instruktora i obrazovnih administratora.²¹⁹ Ovo je proširena nadležnost ove opštine koja dodatno doprinosi negovanju manjinskih prava srpske zajednice i omogućava joj da samostalno usmerava život i univerzitetsku politiku tamošnjih visokoškolskih ustanova. Štaviše, sve opštine, u kojima srpska zajednica čini većinu, imaju ovlašćenja da obavljaju poslove kulture, uključujući zaštitu i promociju srpskog i drugog kulturnog i verskog nasleđa.²²⁰

Ostale obaveze proizilaze iz Zakona o rodnoj ravnopravnosti. Ovaj zakon važi na muškarce, žene i osobe koje imaju zaštićenu karakteristiku rodnog ili polnog identiteta i garantuje jednake mogućnosti i postupanje, u javnoj i privatnoj sferi društvenog života, uključujući politički i javni život, zapošljavanje, obrazovanje, zdravstvo, ekonomiju, socijalna davanja, sport, kulturu i druge oblasti propisane zakonom.²²¹ Da li su žene ili muškarci zavisice od toga kako svaka osoba vidi sebe.²²² Dok rodni identitet, prema ovom zakonu, nije nužno povezan sa polom koji je osoba imala pri rođenju.²²³ Zakonom su predviđene dve situacije diskriminacije, ona koja se sprovodi neposredno i posredno. Prva se javlja kada se prema jednoj osobi postupa nepovoljnije nego prema licu drugog pola koji je bio tretiran, tretira se ili bi bio tretiran u uporedivoj situaciji, dok se smatra da do drugog dolazi kada jedna odredba, kriterijum ili praksa nepristrasnosti ukazuje na, dovodi ili će staviti osobu drugog pola u neravno pravan položaj, osim u slučajevima kada takva odredba, praksa ili kriterijum može biti opravdan sa objektivne tačke gledišta legitimnom svrhom, a sredstva za postizanje cilja su odgovarajuća i neophodna.²²⁴

²¹⁴ Zakon o visokom obrazovanju na Kosovu, član 12

²¹⁵ Administrativno uputstvo (MONT) br.: 09/2016 Primena afirmativnih mera i rezervisanih mesta za upis kandidata iz nevećinskih zajednica u javne visokoškolske ustanove, član 1 i član 2, stav 2

²¹⁶ Administrativno uputstvo (MONT) br.: 09/2016 Primena afirmativnih mera i rezervisanih mesta za upis kandidata iz nevećinskih zajednica u javne visokoškolske ustanove, član 3, stav 3

²¹⁷ Administrativno uputstvo (MONT) br.: 09/2016 Primena afirmativnih mera i rezervisanih mesta za upis kandidata iz nevećinskih zajednica u javne visokoškolske ustanove, član 4, stav 1

²¹⁸ Administrativno uputstvo (MONT) br.: 09/2016 Primena afirmativnih mera i rezervisanih mesta za upis kandidata iz nevećinskih zajednica u javne visokoškolske ustanove, član 7, stav 1

²¹⁹ Zakon o lokalnoj samoupravi, član 21

²²⁰ Zakon o lokalnoj samoupravi, član 22, stav 22.1

²²¹ Zakon o rodnoj ravnopravnosti, član 2

²²² Zakon o rodnoj ravnopravnosti, član 3, stav 1.2 i 1.3

²²³ Zakon o rodnoj ravnopravnosti, član 3, stav 1.9

²²⁴ Zakon o rodnoj ravnopravnosti, član 3, stav 1.5 i 1.6

U cilju afirmacije rodne ravnopravnosti, Kosovo se obavezalo na brojčano ravnopravno zapošljavanje u javnim institucijama, i tom prilikom je taksativno odredilo da nejednaka zastupljenost nastupa samo onda kada je učešće ili zastupljenost jednog pola manja od 50 odsto u svakom organu i nivou odlučivanja u političkom i javnom životu.²²⁵ Ravnopravna rodna zastupljenost u svim zakonodavnim, izvršnim i sudskim organima i u drugim javnim institucijama se može postići samo kada se obezbedi minimalna zastupljenost od 50 odsto svakog pola, uključujući njihove rukovodeće i organe odlučivanja.²²⁶ Ovi načini ispoljavanja diskriminacije su u našoj zemlji zabranjeni, štaviše, diskriminacijom se smatra i rodno motivisano nasilje.²²⁷

U centralnim javnim institucijama najmanje 10 odsto radnih mesta u svim kategorijama javnih službenika moraju da popune pripadnici iz reda zajednica koje ne čine većinu na Kosovu i koje ispunjavaju kriterijume za prijem, dok se na opštinskom nivou popunjavanje radnih mesta za pripadnike zajednice obavlja u skladu sa procentom stanovništva u toj opštini.²²⁸ Svi opštinski organi obezbeđuju da građani opštine ostvaruju sva prava i slobode bez razlike.²²⁹ Učešće manjina u lokalnoj upravi je zagarantovano, između ostalog, kroz uspostavljanje kancelarije zamenika predsedavajućeg Skupštine opštine za zajednice i potpredsednika opštine za zajednice.

Kada je u reč o nametanju izjašnjavanja o seksualnoj orijentaciji od strane javnih institucija, što iako retka praksa, nije da ne postoji, ne postoji izričita zabrana po ovom pitanju, ali imajući u vidu da mnogi aktivisti i krugovi koji predstavljaju ove zajednice npr. takav vid izjašnjavanja vide kao čin diskriminacije, mnoge odredbe se olako tumače kao akti diskriminacije, kao što je to slučaj sa Zakonom o zaštiti od diskriminacije, koji propisuje da je svrha zakona da propiše opšti okvir za sprečavanje i borbu protiv diskriminacije u mnogim kategorijama, uključujući rodni identitet i seksualnu orijentaciju;²³⁰ dalje, Evropska konvencija o ljudskim pravima koja definiše pravo na poštovanje privatnog²³¹ i porodičnog života, kao i zabranu diskriminacije po određenim kriterijumima, uključujući seksualnu orijentaciju;²³² Opšta direktiva EU o jednakosti na radu koja takođe zabranjuje diskriminaciju u nekoliko oblasti, uključujući seksualnu orijentaciju, na poslu i u karijeri;²³³ Opšta uredba EU o zaštiti podataka poznata kao GDPR koja postavlja pravila o rukovanju ličnim podacima, iako ne zadire posebno u pitanje seksualne orijentacije, sadrži odredbe o pomirenju, minimiziranju podataka i zaštiti ličnih podataka, i poslednja, Konvencija Međunarodne organizacije rada br. 111 zabranjuje diskriminaciju u radu i zanimanju, uključujući diskriminaciju na osnovu pola ili roda.²³⁴

²²⁵Zakon o rodnoj ravnopravnosti, član 3, stav 1.15

²²⁶Zakon o rodnoj ravnopravnosti, član 6, stav 8

²²⁷Zakon o rodnoj ravnopravnosti, član 4, stav 1

²²⁸Zakon o javnim službenicima, član 10

²²⁹Zakon o lokalnoj samoupravi, član 4, stav 4.2

²³⁰Zakon o zaštiti od diskriminacije, član 1

²³¹Evropska konvencija o ljudskim pravima, član 8

²³²Evropska konvencija o ljudskim pravima, član 14

²³³Opšta direktiva EU o ravnopravnosti u radu, član 11 i 12

²³⁴Konvencija Međunarodne organizacije rada, član 1, stav 1



Funded by
the European Union



Democracy for Development
Demokraci për zhvillim
Demokratija za razvoj



INTERNEWS KOSOVA